

TINTILINIĆ

Školski list Osnovne škole Gruda • broj 15 • veljača 2014. g.

Naj Konavoka, moja baka!

Kenova đesi?

Projekt: Konavle na
starim fotografijama

TEMA BROJA:

STARIMO LI?

DEMOGRAFSKA SLIKA KONAVALA

Mladi u „bedu” • Susret s čovjekom vjere • Šireći
dobrotu oko sebe, istodobno je učvršćujemo u
sebi • Konavoska čitanka • Konavle ištu zvijezdu •
Zdrava ili pravilna prehrana • Susret s Bužimskim
• Literalni radovi...

Dragi naši čitatelji,

Tintilinić vam ponovo otvara vrata naše škole. Listajući stranice i čitajući tekstove proći ćete kroz naše vedre, radne i razigrane dane od početka školske godine. U ovom broju možete upoznati demografsku sliku Konavala, Konavle kroz stare slike te pročitati zanimljive tekstove o ljubavi, toleranciji, kulturi i događajima u školi. Veselim se što iz godine u godinu raste broj naših mladih novinara.

Kažu da je razdoblje pohađanja osnovne škole najljepše razdoblje našega života. Namjera nam je bila sačuvati od zaborava barem djelić toga vremena. Zahvaljujem svim učiteljima i učenicima koji su svojim radom pomogli nastanku lista. Vama, dragim čitateljima, želim da uživete u čitanju.

Ravnateljica
Zdenka Pivčić

SADRŽAJ:

Kenova, đesi?.....	4	Prvi pljesak u Konavlima.....	25
Mladi u bedu.....	5	Obilježen dan kruha.....	26
Naš heroj - Ivica Rilović.....	6	Dječji tjedan.....	27
Križni put mladih.....	7	Eko - zdrava ili pravilna prehrana.....	28
Konavle na starim fotografijama.....	8	Zelena čistka.....	29
Intervju: Naj Konavoka, moja baka!.....	10	Dan sjećanja na Vukovar.....	30
Intervju: Susret s čovjekom vjere.....	12	Međuopćinski Lidrano 2013.....	31
Akcija dobrovoljnog darivanja krvi.....	14	Susret s književnikom Bužinskim.....	31
Dobrota - radovi.....	16	Literalni radovi.....	32
TEMA BROJA - Starimo li?.....	17	Moja najdraža knjiga.....	34
Hrvatska stari!!!.....	17	Predstavljena „Konavoska čitanka“.....	35
Razvoj stanovništva općine Konavle.....	17	Vijesti.....	36
Napuštene kuće u Konavlima.....	18	Tintilinićeva konoteka.....	38
Lovorska škola bez djece!!!.....	18	Strip.....	39
Zar samo, još jedna prazna kuća???......	19		
Demografska slika Konavala.....	19		
Smanjivanje broja stanovnika.....	20		
Iskustvo našeg pedagoga.....	20		
Fideikomis i raseljavanje.....	21		
Nova obiteljska institucija kao ekonomski i demografski mehanizam.....	22		

KENOVA, ĐESI?

Virtualno zlostavljanje je svako namjerno, ponavljano i agresivno ponašanje pojedinca ili skupine ljudi uporabom informatičkih i/ili telekomunikacijskih sredstava, čija je namjera oštećivanje ili zlostavljanje drugih zvuči tako suvremeno, stručno, a naš pozdrav Kenova, đesi? kao da se sakrio pred modom, manje vrijedan, izgubljen i star.

Riječ bogata nijansama može izricati pjesničke asocijacije, riječima se možemo igrati, zabavljati i ljubiti.

Konavoski govor je uvijek bio poseban i jedinstven. Mnogi ljudi ga ne mogu razumjeti. Konavle su oduvijek bile izdvojene od Dubrovnika. Ne mogu tu rečenicu definirati, ali je tako. Možda ponos ili malicija (mudrost) jer smo bili njihovi kmetovi.

Danas se konavoske riječi pomalo gube. Više nije kanavac, nego krpica, nije trpeza nego stol, nije žmuo nego čaša, nisu bječve nego čarape. Kada čujem riječi kojima se koriste moji roditelji i one kojima se ja koristim, shvatim kako su riječi nekad bile manje natopljene riječima nasilja. Nema tu internetsko nasilje, cyberbulling, seksualno zlostavljanje, verbalno nasilje .... Nasilje oduzima riječ, čini žrtvu nijemu.

Slušam neki dan mamu: muka mi je od ovog lošeg programa. Znam, u novo vrijeme bi to rekli: „Verbalno me zlostavlja agresivni program na televiziji“. Napominjemo kako istu inačicu riječi koristimo za bol i brašno: muka. U prenesnom značenju to je saga o tegobnom radu seljaka i mucu koja donosi dobivanje i proizvodnja brašno. Bilo bi lijepo kada bi Konavljani očuvali svoju baštinu i običaje jer pune srca ljepotom pjesništva, tolerancijom i međusobnim razumijevanjem.

Ana Švago, 8a

IMAMO LI SUTRA?

Pravda prema ovom svijetu je upitna. Mladi imaju riječ.

Znate priču?! Opće poznatu! Cvrčak i mrav. Cijelu zimu mrav je imao pravu, bogatu, raskošnu zimnicu. Cvrčak je cijelo ljeto svirao i kad je došla zima molio je mrava da mu dade hrane. Ali...

Nastavljamo... Dolazi ljeto i mrav mora spremati hranu za zimu. Marljiv kako jest to i čini. Ali toga ljeta nije padala kiša te hrane niotkuda. Kao ni radnih mjesta. Spao mrav na socijalnu pomoć.

Cvrčak naprotiv naručio glazbeni instrument te pjevao na raznim zabavama, svadbama kako bi zaradio novac za hranu. Sakupio je puno novaca. Pošao u trgovinu i kupio zimnicu.

I krenula je duga zima. Mrav treba platiti grijanje, nema hrane, a cvrčak, kao i mrav prošle zime, ne daje od svog.

Kako bi završetak bio u znaku američke sapunice, cvrčak ga je shvatio i prihvatio ispriku. Iduće ljeto su skupa zaradili novac za zimnicu pjevajući i plešući.

Ironija za kraj! Živjeli su sretno.

Vlaho Kesovija, 7.a

MLADI U "BEDU"

Mladi svijet je stvarno u nekakvoj letargiji.
 Ka da je sve propalo,
 ka da nas sve skupa čeka teška budućnost. Ka da
 nemamo šanse živiti normalni život.
 Ka da smo najnesretnija generacija
 koja će živiti u siromaštvu...
 zabilježio je Milorad Bibić Mosor

Suprotno poznatoj poslovice (i pjesmi) : „Sve je lako kad si mlad“, prava istina je, da kad si mlad, sve sto puta teže. To je uglavnom zbog toga što mladi sve preozbiljno shvaćaju. Sve ljubavi su vječne, kao i rane kad ljubav ispadne kratkog vijeka. Zbog te mladalačke emotivnosti, često se čuje da je netko „u bedu“. U bedu smo kad nas ostavi dečko, u bedu smo kada nam roditelji ne žele kupiti iPhone 5, u bedu smo kada dobijemo jedan iz matematike. Nažalost, naša nam okolina takve male bolke nimalo ne olakšava.

Vršnjaci nam se rugaju zbog drukčije marke odjeće, mobitela, što one osjetljivije biljčice može gurnuti u još dublji 'bed'. Svi smo ponekad loše volje, svi ponekad ustanemo na lijevu nogu, ali ne smijemo dopustiti da nam takve stvari pokvare dan. Trebamo se usredotočiti na ono lijepo u životu, pronaći sreću u malim stvarima – sunčanom danu, prijateljskom osmijehu, lijepoj riječi. Najbitnije od svega jest vjerovati u sebe i ne dopustiti da tu vjeru nešto poljulja. Što god da te sada muči, jednom će proći. Jedinicu iz matematike ispraviti ćeš idući tjedan, onaj dečko uopće nije bio nešto posebno, a iPhone 5 je ionako bezveze mobitel i nijedna od tih stvari te ne čini onim što jesi. Tvoj osmijeh je bitniji od odjeće koju nosiš, a tvoja te dobra djela čine lijepim.

Marija Vodopić, 8.b

KAKO SE DANAS MLADI „VJERAJU“

odgovara 8.a

Današnji mladi se dopisuju
na facebooku.

Provode vrijeme skupa.

Dogovaraju se preko facebook-a
i izlaze van.

Iskazuju svoje osjećaje na čudan način....

Vjeraju se preko mreža na internetu,
a neki izlaze i družu se.

Vjeraju se preko facebooka.

Vjeraju se preko facebooka
i izlaze van.

Vjeraju se kao uvijek, pričaju
i ljube se... (nažalost izolirano mišljenje)

NAŠ HEROJ - IVICA RILOVIĆ

Posjet spomeniku heroju Ivici Riloviću

Dana 2. listopada 2013. svi učenici 5. razreda pošli su odati počast prvom poginulom hrvatskom branitelju Ivici Riloviću.

Išli su u pratnji ravnateljice i nastavnice povijesti. Odavanje počasti bilo je na Karasovićima. Tamo ih je dočekao don Tiho. Svi su se pomolili, a učenik Dominik Šapro pročitao je predivnu pjesmu „Napad na Konavle“.

Naši branitelji žive u našim srcima.

Nina Dobrašin i Nika Tomušić, 5.a

NAPAD NA KONAVLE

Na tisuću i devet stotina
Devedeset i prva godina
Na dvadeset i tri devetoga
Malo prije Mihovila svetoga
I ovog strašnog vremena
Neprijatelj sa brda nas vreba
Do jučer smo skupa vino pili
Zadnju koru kruha dijelili.
Sad nam posla proklete rakete
Da nam dušu u prsima smete
Skupila se sva naša plemena
Svake dobi stara i malena.
Nitko od njih vjerovat ne može
Da se ovo dogoditi može
Pa u ovoj tako mračnoj noći
Kroz oluju mi moramo proći.
A kad je noć raširila krila
Svijeh nas je u crno zavila
Neiskusni na putu, zapreka
Na koraku svakome nas čeka.
Kad smo prešli Konavosko polje
Velike nas uhvate nevolje
Ostavismo kuće i domove
Sve Konavle naše najmilije.
Crni oblak nad njima se vije

Nema krova što pogoden nije
Ove rane nijesmo osjećali
Od drugih smo prije болоvali
A ti Mićo, crnogorski kneže
Što ti srce Cavtatu priteže
Iz Cavtata Dubrovnik je niko.
To nam naša povijest piše
To ne može nitko da izbriše
Tvoja muka bit će ti badava
Jer nas štite povijesna prava.
Što će tebi naša Oštra Ponta
I malena luka od Molunta
Pa to nikada nije bilo tvoje
Kad tu druge narodnosti nije.
Niti ima niti biti smije
Tu zastava hrvatska se vije
Na granici južnog Jadrana
Tu je naša mladost izabrana.
To svjedoči i gora i trava
I maslina koja ulje dava.
To su naši uzgajali oči
Jer su bili starosjedioci.
Da to naše bilo od davnina
Sve to pamt naša djedovina.

1992. Stane Bratičević

*Rođena je 12. prosinca 1916.g. u Vitaljini (općina Konavle).
Rodnu je kuću morala napustiti bježeći pred agresorom.*

BOGASTVO JEZIKA

Mi u Konavlima imamo specifičan govor za naš kraj. Malo ću vam pričati „pod naški“ o jednoj obitelji.

Đe je onaj mali Đuro pošo? Biće da je jopet uteko k onoj ludoj dječetini. Sve ga mame na igru. Ma vaja doma pomoć ćaći orat, a on silom na kaputića i nogometa. A đe mu je mati? Eno je u kući radi oko babe i đeda. Ma nisu ni oni jedini. Ima ona i dunda. Mala Pave ko andijo lijepa postavlja trpezu. Eno je đe stavlja pjate, pantarule i ožice. A đe su ostali? A ima njih sedmero dece. Svi ljepši od ljepšega. Eno se igraju na vratima. Ma viđi ih! Sve se penju po stablima i omjeraju kad će pogodit pticu iz pračke. Iz te kuće vazda vika. A ima njih dosta koji pomažu ćaći kopat. Nije ni njemu lako. Đedo i dundo se više ne miču iz kuće. Koji put, rijetko kad prošetaju po taraci. Ko da će s tarace viđet čejad pa sve izviritaju. Baba više-manje radi po kući. Pomogla je ona nevjesti odgojit sedmero unučadi pa se sve fali (hvali). Ma isto nju uvati žalost kad vidi u nevjesti sedmero dece. Ona ih rodila desetero pa ostali samo jedan sin, a jedna ćer pošla u Ameriku. Od one sve dece Đuro bio najvragolastiji. „Neda se trpit“ - kaže mati. Svi se oni slažu i vole, ali kad dođu rođaci onda se svo selo ori.

Bilo bi divota imat više ovakvih slučajeva u Konavlima, no danas mnoge obitelji izumiru.

Ana Švago, 8.a

KRIŽNI PUT MLADIH

Naša učiteljica Ivana Mazavac bila je sudionik Križnog puta mladih u organizaciji Dubrovačke biskupije, pa smo je zamolili da s nama podijeli svoje iskustvo.

Ivana: U subotu i nedjelju 9. i 10. studenog 2013. godine 600 mladih iz svih krajeva Dubrovačke biskupije, pod geslom „Na slobodu pozvani“, sudjelovalo je u prvom planinarskom križnom putu. Planinarski križni put jedan je od mnogih događaja organiziranih kao priprava za nadolazeći Susret hrvatske katoličke mladeži koji se u travnju 2014. godine ima održati u Dubrovniku. Uz pjesmu, molitvu i smijeh, noseći svoje ruksake i križ na početku kolone mladi su koračali hlabro i veselo po brdima iznad Dubrovnika.

U subotu, u ranim jutarnjim satima krenulo se iz Orašca te se preko puteljaka i stramputica Osojnika stiglo do Nove Mokošice. Taj dan propješačilo se 15 km. U Novoj Mokošici svih 600 mladih zajedno s organizatorima i dubrovačkim biskupom Matom Uzinićem prespavalo je u sportskoj dvorani, na podu, u vrećama za spavanje. Bio je neopisiv doživljaj izuti tenisice i leći na tvrdi pod kao da je najmekši krevet, a zatim usnuti u prepunoj dvorani koja je izgledala kao posuda sa slanim sardelama. Nakon vesele i zanimljive noći slijedilo je novih vrlo zahtjevnih 15 kilometara. Prvi cilj bio je uspeti se na Srđ, a zatim spustiti se u Grad gdje se u katedrali slavila sveta misa koju je predvodio naš biskup Mate. Otac biskup, iako umoran od dugog i napornog puta kao pravi pastir svojim ovčicama, mladim sudionicima, uputio je vrlo ohrabrujuće i poticajne riječi, usporedivši ovaj križni put s njihovim životima.

Tijekom cijelog puta mladi sudionici imali su različite molitvene i zabavne zadatke. Jedan od zadataka kojeg su mladi odlično prihvatili bio je određenu križnu postaju provesti u tišini, bez razgovora, šaptanja, pjevanja i mobitela. Bilo je divo čuti samo cvrkut ptica, žubor rijeke i zvuk stopala te se na taj način susresti sa sobom i sa svojim Stvoriteljem.

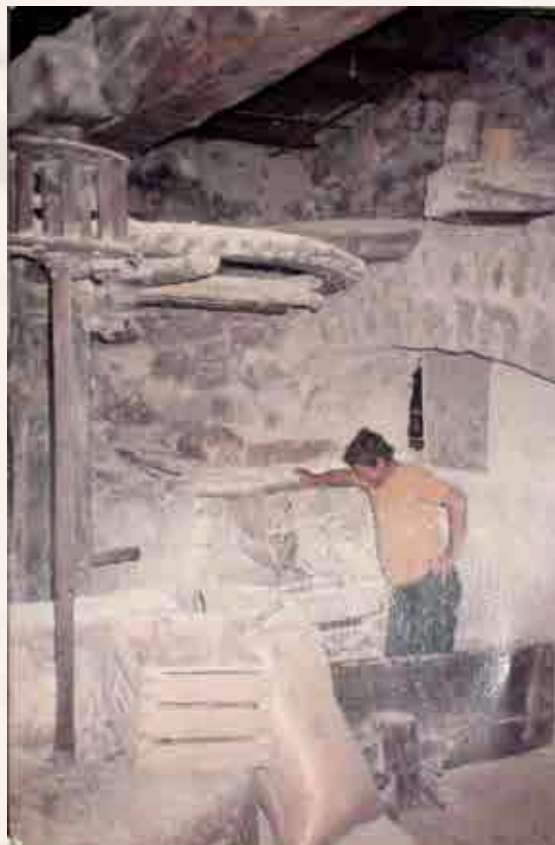
Konavljani hodočaste još od prošlosti. Treba spomenuti hodočašće Gospi od anđela, ili Gospi od Zaluga kako je Konavljani nazivaju. Sa svih strana bi početkom srpnja predvođeni župnim barjakom stizali hodočasnici na molitvu i blagoslov. Hodočaste Konavljani i na Snježnicu. Tradicionalno se hodočastilo na Duhovni ponedjeljak, a u posljednje vrijeme to se hodočašće održava subotu poslije Duhova. Možda ovaj križni put potakne mlade Konavljane da se aktivnije uključe i u lokalna hodočašća.

KONAVLE NA STARIM FOTOGRAFIJAMA

Počinjemo projekt sakupljanja starih fotografija naših djedova, baka i ostlih. Projekt ne sadrži samo prikupljene fotografije, već ćemo pokušati zapisati priče i sjećanja naših starih vezano za tradiciju i običaje te ih tako sačuvati od zaborava.

Počinjemo sa slikom Pave Birimiše, moje bake. Pričala mi je kako su ljudi iz cijelih Konavala donosili žito u mlinove na Ljutoj. Kako bi se prikratili sati čekanja, ljudi bi donosili krtolu, te zapalili vatru i pekli je u kori. Nakon toga bi, uz vatru, prelili je sirenjem i slasno pojeli, sve uz šalu i pjesmu. Interesantna je crtica u kojoj su se mlade žene koje su došle u mlin i sve „Jučke“ sastale. Čule su da je u Dobrašinov mlin stigla ponosita i lijepa Nane Vukovićeva, te su svi pohrlili vidjeti je. Kad ona tamo smije se i sjedi sa ženama iz Zubaca (onda su ih zvali Vlajinje) i jede sirenje.

Natječaj:

Nađi staru fotografiju vezanu za Konavle i opiši ljude i događaj na njoj.

Šalji na adresu skolskilst@net.hr

TRI NAJBOLJA RADA ĆE BITI NAGRAĐENA!

NAJ KONAVOKA, MOJA BAKA!

**Zašto uvijek intervjuirati načelnika Općine ili nekog poznatog.
Moja baka Luce Mazavac, svojim dobrim djelima je zaslužila da se o njoj reče koja riječ.**

U stara vremena se ocu i majci govorilo Vi, tako i ja koristim ovu priliku svojoj baki reći Vi. Pregledavajući stare fotografije uočila sam kako je krasna, dostojanstvena i otmjena bila moja baka. Pripremila sam se za dug razgovor. Skuhala sam joj „kafu“, komadić kontonjate i koju smokvu. Sve je to posjetilo na djetinstvo, školovanje i mladenaštvo. Što nam je imala reći na pitanja sabrana od prof. Spajić Vrkaš, oblikovana na naš konavoski način čujte i počujtel!

S mladićem 1950.godine (20 godina starosti)

Petra: Jeste li se kao dijete igrali?

Baka: Igrala sam se, čuvala braću i sestre i s njima se igrala ispred kuće. Posebno smo se igrali sami jer nas je bilo osmero, nismo se igrali s ljudima iz sela jer su kuće udaljene.

Petra: Kojih igara ste se najčešće igrali?

Baka: Igrali smo se na frnja, šturića, školice....

Petra: Jeste li imali ručno rađenih igračaka?

Baka: Nismo uopće imali igračaka, nije bilo ni kupovnih igračaka.

Petra: Tko se od odraslih igrao s djecom?

Baka: Odrasli se nisu igrali s djecom jer su bili u baštini.

Petra: Je li se na igru gledalo kao na gubljenje

vremena ili se držalo da je ona važno odgojno sredstvo?

Baka: Malu je djecu trebalo zabavit, a odrasliju djecu je trebalo školovat ili izučit za neke poslove.

Petra: Koje priče su se najčešće pričale djeci ili su ih djeca mogla čuti (tko ih priča, kada)?

Baka: Nitko nije pričao priče. Sve priče sam čula u školi. Dobila sam od dunda neke knjižice kao npr. Glasnik, Anđeo čuvar iz kojih sam čitala pripovjetke. Djeci su se pjevale školske pjesmice. Mama ih je pjevala još koje je ona učila u školi.

Petra: Djeca vole zagonetke. Je li ih bilo u Vaše vrijeme?

Baka: Zagonetke... npr: Sjekutići sijeku, vukutići vuku, sam bača prevrće niz krv potok navrće. Što je to? Usta.

Petra: Koje brojalice su djeci bile najdraže?

Baka: Brojalice: Pliva patka povrh Save nosi listak na vrh glave... i sl.

Petra: Vrlo interesantno. Mi upotrebljavamo pismo, a Vi ste upotrebljavali listak. Koju svrhu su imale priče, pjesme, zagonetke, poslovice, brojalice?

Baka: Priče i pjesmice su bile odgojno sredstvo. Rijetko bi se spominjale priče o vješticama i vukodlacima. Djeci se nisu pričale takve priče. Roditelji su pazili što se djeci smije reći.

Petra: Jesu li odrasli plašili djecu tim pričama?

Baka: Odrasli nisu plašili djecu tim pričama. Djeca su se bojala kučka, žandara, financa (policija), cigana.

Petra: Jesu li predškolska djeca imala neke radne obveze u kući?

Baka: Ženska djeca su pomagala čistiti kuću, a muški su se prilagođavali muškim poslovima, npr. išli bi u baštinu. Što se pomagalo pomagalo se po danu, a na večer se učilo uz svjetiljku

Petra: Je li odgoj za rad imao veliko značenje?

Baka: Imalo je veliko značenje. Djeca su od malena učila što treba raditi u štali, što u kući, što u vrtu. Prije djeca nisu bila lijena tako da ništa ne znam o kažnjavanju zbog nerada.

Petra: Koje kazne su bile osobito teške?

Baka: Ne znam. Mene je čaća samo jedan put izbio šibom po rukama. Nisam bila kriva, ali sam dobila batina jer sam bila najstarija.

Petra: Jesu li se djeca govorila ružne riječi?

Baka: Ne znam. Bilo je djece što su govorila grube riječi, ali mi nismo smjeli. Kod nas se nije klelo ni

psovalo djecu. Nitko nije u kući bjestimao (psovao). Na večer se molilo Boga. Nismo imali vremena za druženje pa nismo ni znali što se događa u drugim kućama. Poslušnost je bila najvažnija, a uz poslušnost bogobožnost. S time se sve navoduje.

Petra: Kad su se djeca obično dizala iz kreveta?

Baka: Dizala su se oko 7 sati u jutro. Ako je trebalo nešto obaviti i ranije. Djeca su išla na spavanje rano u večer, u našoj kući odmah nakon večere.

Petra: Koliko obroka dnevno se obično jelo?

Baka: U jutro „kafa“, „ručak“, „objed“, „užina“ i „večera“. Za dugih dana bila bi i večera. U obitelji je kuhala mama. U mojoj kući je bila zadruga. Bilo je 14 - ero ljudi. Bile su dvije žene. One su kuhale i spremale jelo za težake i cijelu familju. Ja i moje sestre smo išle na pašu i u školu.

Petra: Što se najčešće jelo i pilo za svakodnevni „objed“ ili ručak (ručak po konavoski je bogatiji doručak oko 9 sati)?

Baka: Za svakodnevni ručak najčešće smo jeli sir, mlijeko, svinjetinu, sočivo, povrće, uglavnom kuhano. Ranile su se krave i svinje. Iz dana u dan bi se određivalo što će se kuhat za veliku familju.

Petra: U čemu je bila razlika između svakodnevnog i nedjeljnog ručka?

Baka: Nedjeljom i blagdanom je bilo svečanije. Objed je bio bolji nego svakidašnji.

Petra: Kad je obično bila večera?

Baka: Večera bi bila čim se smrkne, kad se čejad okupe iza napornoga rada. Molitva je bila prije večere, a molila se rozarija.

Petra: Što se najčešće jelo i pilo za večeru?

Baka: Večera je bila većinom kuhano povrće. Djeca nisu pila vino.

Petra: Je li obitelj za obrokom bila uvijek na okupu?

Baka: Objedovalo se točno u podne. Obitelj je za obrokom bila uvijek na okupu. U baštinu su se nosili lameni pjati. Doma smo imali pjate od emajla, također sav pribor za jelo. To se uvijek sve postavljalo za objed i večeru i pralo. Iako nismo bili toliko bogati ipak je u kući bilo reda jer nas je bilo dosta.

Petra: Jesu li djeca mogla jesti s odraslima za istim stolom u isto vrijeme?

Baka: Djeca mala su jela prije nego bi došli težaci i pošli bi spat odmah. Kad bi došli težaci oni bi mirno jeli s odraslijom djecom. Žene bi najprije

poslužile i na kraju se i one pridružile. Djeca nisu u našoj kući bila zakidana za hranu u odnosu na odrasle. Za stolom radi hrane nikad nije bilo svađe. Pravila za stolom vrijedila su kao i danas.

Petra: *Kako se odijevalo?*

Baka: Većinom su mlađa djeca dobivala robu od starije djece.

Petra: *Kad su dječaci dobivali hlače, a djevojčice haljinice?*

Baka: Od 5. godine su dječaci imali već hlače. Ja sam do sedme godine bila u haljinici, a kasnije sam obukla košulju (dio konavoske nošnje). Ja sam je nosila stalno. Svečanim blagdanima, a običnu nošnju svaki dan. Dječaci su do 15 godina bili u običnim košuljama i hlačama, a nakon toga bi oblačili nošnju.

Petra: *Što je bilo s obućom?*

Baka: Svi su imali opanke, a za svečanije prigode su imali neke cipelice koje su se onda mogle naći.

Petra: *Je li bilo razlika u načinu češljanja među djecom?*

Baka: Dječaci su bili kratko ošišani, a djevojčicama su se plele pletenice.

Petra: *Tko je izrađivao dječju odjeću?*

Baka: Dječju odjeću i obuću su izrađivale majke. Doma se šivalo na šivaću mašinu. U moje doba se dječja obuća i odjeća nije kupovala, pogotovo jer je tada izbio rat.

Petra: *Što se rabilo za pranje?*

Baka: Za pranje se rabio domaći sapun. Pralo se u kamenom pilu koje je stalo vanka na taraci. Zimi bi se pralo u jednoj prostoriji.

Petra: *Jesu li djeca često pobolijevala?*

Baka: U nas djeca nisu bila bolesna. Mala temperatura se nije skidala. Za veliku temperaturu se išlo u doktora. Proljev se liječio domaćim biljnim ljekovima (suvim oskorušama) - kuhao se čaj od suvih oskoruša. Na apoteci su bili neki ljekovi za uši u kosi. U našoj obitelji tražila se pomoć liječnika. On je dolazio doma. Nisam nikad obolila. Jedino sam imala vodene kozice.

Petra: *Tko je u obitelji najčešće imao znanja o liječenju (koja znanja)?*

Baka: Otac je imao najviše znanja o liječenju.

Petra: *Kad se tražila pomoć gatara?*

Baka: Gatara se u nas nikad nije tražilo za pomoć.

Petra: *Mjesto je imalo osnovnu školu, šest razreda. S koliko godina su djeca najčešće polazila u školu?*

Baka: Kretala su od 7 godina.

Petra: *Kako je nastava bila raspoređena?*

Baka: Nije bilo rasporeda. Učiteljica je bila jedna koja je vodila odjednom šest razreda. U jednom razredu je bilo 30 učenika.

Petra: *Je li početak školskog dana bio posebno obilježen?*

Baka: Početak školskog dana bio je obilježen pozdravom učitelju: Faljen Jesus.

Petra: *Kako je razred bio namješten?*

Baka: Bilo je 4 reda klupa, drvenih klupa. Sjedali su po dvoje. Bila je ploča i ormar. Učenici su imali ispočetka pločice s kredom, a kasnije olovku, gumicu, pero i bočicu crnila, bila je čitanka, računica, povijest i zemljopis. Tko je volio učiti nije mu bilo teško učiti. Neki su voljeli ići u školu., a neki nijesu. Učiteljica je bila stroga. Imala je šibu. Nastojala je da bude red i mir kako bi se moglo raditi. Bilo je nestašnih dječaka pa je bilo i kazni: klečanje, šiba... Nisu se suprostavljali kaznama. Više pažnje se davalo bogatijim učenicima. Bogatiji su bolje i učili. Više su se na daljnje školovanje slala muška djeca. Djevojčica koja je htjela dalje učiti slali su je, ako su roditelji bili u mogućnosti. I iz toga doba danas imamo doktorica

Petra: *Danas se bako govori puno o nasilju među mladima. Jesu li se učenici često jedan drugome izrugivali, jedan s drugim tukli?*

Baka: Bilo je tuče i izrugivanja, ali se to sprječavalo.

Petra: *Kako se u vašem mjestu gledalo na školu, učitelja?*

Baka: Učiteljica je bila poštovana i cijenjena. Držalo se do nje.

Petra: *Je li se držalo da škola nije potrebna, osobito djevojčicama?*

Baka: To sam ja doživjela. Moji su me roditelji digli iz 4. razreda jer sam morala pomagat mami oko živina i kućnih poslova.

Petra: *Jesu li roditelji često nastojali prekinuti školovanje svoje djece?*

Baka: Kako koje djece. Zavisu o mogućnostima. Neki su išli i u više razrede, pa čak i u grad.

Petra: *Jesu li roditelji često učitelju donosili poklone (kada, zašto)?*

Baka: Učiteljica bi sama ispitivala djecu: „Tko će mi donjet kupusa, pečenicu i itd?“

Petra: *Je li učitelj u mjestu po ugledu bio ravan svećeniku?*

Baka: Nije bila ravna svećeniku, ali je bila poštovana. Svećenik je dolazio u školu i držao vjeronauk u školi, jedini za krizmu i pričest se išlo u maticu. Pričest i krizma su bili važni, ali i školska svjedodžba je bila važna. To se ne može uspoređivati. Za prvu pričest oblačili smo svečanu odjeću, a to je nošnja.

Petra: *Je li se držalo da je krizma ili završena osnovna škola prekretnica od djetinjstva prema mladosti?*

Baka: Krizma je bila prekretnica. Na objed se zvalo

Godina je 1964- s obitelji, sekrva, muž i prvo dijete

kumu ili kuma.

Petra: *Jesu li se u vašem mjestu za djevojke poslije osnovne škole organizirali neki tečajevi?*

Baka: Zvala se domaćinska škola. Išle su djevojčice koje su htjele. To je bilo na Grudi. To je bilo nakon 6. razreda, tko je cio ić. Učilo se kuhat, vesti, šit.

Petra: *S koliko godina se držalo da za dječaka/djevojčicu prestaje djetinjstvo?*

Baka: Djetinjstvo je prestajalo sa 14/15 godina. Već tada trebaju znat sve poslove.

Petra: *Kako su se mladi zabavljali?*

Baka: Onda nije bilo ovakvih zabava dostupnih. Mladost se sastajala u selu i zabavljala plesom, pjevanjem i šalama.

Petra: *Jesu li izlasci veće bili jedan od najvažnijih znakova tog prijelaza?*

Baka: Nije bilo izlazaka.

Ovim završavamo. Umorila se baka, a i ja. Samo nam je srce bilo veliko. Hvala bako i sada znam zašto nema izlazaka za mene.

Petra Mazavac, 6. a

Naj Konavoka!

Dragi učenici, vaš prijedlog za Naj Konavoke- obrazložite i pošaljite na adresu skolskilstil@net.hr

SUSRET S ČOVJEKOM VJERE

*Poštovani Oče biskupe Mate Uziniću, Hvalajen Isus i Marija!
Dobrodošli u našu malu školu. U OŠ Gruda djeluje novinarska grupa.
Izdajemo školski list Tintilinić, pa Vas molimo da nam odgovorite na
nekoliko pitanja.*

Koji su Vaši ciljevi i planovi u svom biskupskom poslanju u Dubrovačkoj biskupiji?

Ad. 1. Moj jedni cilj je u ime Isusa Krista služiti onima kojima sam poslan, a to su svi vjernici ove biskupije. Za svi njih, zajedno sa svećenicima, redovnicima i redovnicama i na njihovom čelu, želim biti živa Kristova prisutnost, onaj koji ih u Kristovo ime predvodi, poučava i posvećuje i tako im pomaže da s vjerom lakše kroče kroz život u sadašnjosti otvoreni vječnosti u Bogu i s Bogom koja može jedina dati odgovor na pitanje smisla našeg postojanja.

Koje su Vaše aktivnosti s mladima?

Ad. 2. Moja pastoralna aktivnost ne može biti ograničena samo na mlade vjernike. Kao biskup sam poslan svima, a ne samo mladima. Zato i nemam izravno neke osobite aktivnosti s mladima, osim možda kroz susrete prije krizme i samu krizmu i jedan godišnji susret mladih na biskupijskoj razini. Neizravno, međutim, postoji dosta aktivnosti, a u ovo neizravno spada ono što na tom planu rade naši župnici i drugi pastoralni suradnici, a gdje bi, priznajem, trebalo puno više aktivnosti i zauzetosti, ali i sve ono što se s mladima radi

posredstvom Ureda za mlade Dubrovačke biskupije koji je posljednjih godina dosta aktivan, a biti će i aktivniji jer je pred nama veliki događaj: Susret hrvatske katoličke mladeži u Dubrovniku 2014.

Zašto smatrate da pripreme za Svetu krizmu moraju trajati duže?

Ad 3. Sakrament krizme se službeno naziva sakrament potvrde. To je sakrament kojim osobno potvrđujemo da se slažemo s onim što su učinili i obećali naši roditelji u trenutku našeg krštenja. Da bismo to mogli učiniti trebamo dobro znati što je to što potvrđujemo i trebamo slobodno odlučiti da to želimo, svjesni da nam to, uz sedmerostruke darove Duha Svetoga i određena prava koja dobivamo kao vjernici u crkvenoj zajednici, nameće i određene obveze u odnosu prema toj zajednici i prema svijetu, a jedna od osnovnih obveza je obveza da ćemo kršćanski živjeti.

Uočio sam, osobito promatrajući kako se krizmanici ponašaju nakon

krizme, da mnogi krizmanici ovo nisu shvatili. Zato smatram da njihova poduka treba biti duža, ali i sama krizma u kasnijoj dobi. Uvjeren sam da će tako biti više šanse da krizma prestane biti sakrament koji primamo jer to žele drugi, kao na primjer naši roditelji i sredina u kojoj živimo, a postane sakrament koji primamo jer to mi želimo, sa svim pravima i svim dužnostima koje za nas iz toga proizlaze.

Nemojmo se povoditi za onim što je loše. Radije činimo ono što je dobro. To je i moja preporuka mladima.

Susret s biskupom

Susret s biskupom

Molimo Vaše preporuke mladima i učiteljima vezano uz zdravstveni odgoj?

Ad 4. Teško je odgovoriti na ovo pitanje. Nisam pristalica radikalnih poteza, osobito ne kad su u pitanju mladi. Borba protiv ovakvog zdravstvenog odgoja kakav je uveden u Hrvatskoj nije, po mom mišljenju, borba koju trebaju voditi mladi i učitelji, nego je borba koju trebaju voditi roditelji. Njima je oduzeto pravo i dužnost da odgajaju svoju djecu u skladu s vlastitim svjetonazorom. Nije, međutim, problem samo u tome da ovakav zdravstveni odgoj ne odaja za vrijednosti koje dijele roditelji, nego je problem i to da se tim odgojem, pod krinkom zaštite fizičkog zdravlja što je vrlo upitno, a osobito navodne tolerancije drugih i drugačijih, ugrožava i psihičko i duhovno zdravlje djece. Roditelji bi to trebali znati i oni bi morali nešto napraviti da to spriječe. Svi ostali bismo im u tome trebali pomoći jer djeca su budućnost svih nas. A što s učiteljima i mladima? Ako učitelji moraju predavati takav zdravstveni odgoj neka to čine obazrivo da bi umanjili štetu koju taj odgoj može izazvati. I da! Neka pri tom ne koriste takozvanu preporučenu literaturu. Mladima preporučujem da, ako i moraju slušati takve stvari, ne zaborave da je čovjek više od zdravlja i da spolnost, a upravo je govor o spolnosti najsporniji dio zdravstvenog odgoja, ne može biti svedena na fizičku dimenziju.

U današnjem svijetu gdje se ne vrednuju moralne ni religiozne vrijednosti, molimo Vaše preporuke mladima?

Ad 5. Skloni smo često osuditi današnji svijet. Umjesto toga bismo trebali učiniti ono što možemo da bismo najprije mi sami živjeli drugačije, bili bolji. Nemojmo se povoditi za onim što je loše. Radije činimo ono što je dobro. To je i moja preporuka mladima. To je i put koji će prije ili

kasnije dovesti do toga da i svijet i vrijeme u kojemu živimo budu bolji. Preduvjet ovoga je povjerenje u Boga i njegova pravila koja zovemo zapovijedi i otvorenost njegovoj milosti. Možda nam se u početku život po Božjim pravilima čini odricanjem od slobode, ali samo uz pomoć tih pravila i milosti koju nam Bog daje, možemo biti istinski slobodni za dobro, a samo to je istinska sloboda.

Ovo je godina vjere? Što nam je činiti, pitali su učenici Isusa, pa i mi Vas?

Ad 6. Trebamo biti to što jesmo kao kršćani. Mnogi kršćani kažu da jesu kršćani, ali ne žive kršćanski. To je osnovni problem koji ugrožava vjeru i njezino prenošenje. Nećemo riješiti taj problem tako što ćemo znati ljepše i vještije govoriti o Bogu, nego ćemo ga riješiti ili u najmanju ruku ublažiti, budemo li sami osobno susreli Boga, a onda i živjeli iz tog osobnog susreta s Bogom i svjedočili ga drugima. To bi, po mom mišljenju, bila nova evangelizacija.

Kakvi su Vaši dojmovi s posjeta OŠ Gruda?

Ad 7. Iz vaše škole sam ponio prekrasne dojmove. Bili ste za mene duhovno obogaćenje. Zahvaljujem svima na gostoprimstvu, prekrasnom prijemu, pripremljenom programu, a na cijelu školu zazivam Božji blagoslov i nebeski zagovor Blažene Djevice Marije i sv. Vlaha. Bog vas blagoslovio!

Marta Šapro, 8.b

MALI HUMANITARCI

Učenici OŠ Gruda i svih Područnih škola OŠ Grude sudjelovali su u humanitarnoj akciji za pomoć Domu za dnevni boravak djece s teškim tjelesnim i ostalim oštećenjima Veruda u Puli. Prikupilo se ono što im je bilo najpotrebnije: didaktičke igračke, A4 papir, likovni pribor, lopte. U akciju su se zajedno sa našom školom uključile i Područna škola Postranje iz Župe dubrovačke kao i udruga „Hvala što postojiš“. Hvala svima koji su sudjelovali u ovoj akciji. Predaja prikupljenog bit će u Puli ovaj tjedan što će i zabilježiti mediji.

Patricija Uroš Pendo

AKCIJA DOBROVOLJNOG DARIVANJA KRVI NA GRUDI

Dana 11. travnja, 2013. u prostorijama sportske dvorane osnovne škole Gruda organizirano je dobrovoljno davanje krvi. Liječnica, darivatelj, učiteljice, vjeroučitelj i gđa. Silva su nam odgovorili na nekoliko pitanja u vezi s ovom organizacijom. Prvo smo pitali liječnicu.

Tintilinić: Koji su uvjeti da bi čovjek mogao darovati krv?

Liječnica: Ima ih puno, ali najvažniji su: biti zdrav, spavan i zadnjih sedam dana ne uzimati lijekove.

Tintilinić: Mogu li djeca darovati krv?

Liječnica: Ne, djeca nisu još dovoljno razvijena.

Tintilinić: Od koje do koje godine se može darovati krv?

Liječnica: Od 18. - 65.

Tintilinić: Znači li da davanjem krvi spašavamo živote?

Liječnica: Da!

Tintilinić: Koliko često netko može biti darivatelj?

Liječnica: Muškarci svaka tri, a žene svaka četiri mjeseca zbog menstrualnog ciklusa.

Tintilinić: Jeste li vi dobrovoljni darivatelj krvi?

Liječnica: Ne :D ...

Tintilinić: Hvala!

KOLIKO KRVI ČOVJEK DARUJE?

Količina darovane krvi je 450 ml (manje od 13% ukupnog volumena krvi odraslog čovjeka). Gubitak te količine je neškodljiv za zdravlje zdravog čovjeka.

Nakon razgovora s liječnicom pitali smo dobrovoljnog darivatelja tj. darivateljicu.

Tintilinić: Kako se osjećate?

Darivateljica: Super!

Tintilinić: Je li vas usrećuje to što darujete krv?

Darivateljica: Da.

Tintilinić: Koliko ste puta darovali krv?

Darivateljica: Ovo mi je 9.

Tintilinić: Iz kojeg ste razloga počeli darivati krv?

Darivateljica: Muž mi je bio na operaciji pa sam promislila da ako mu bude trebala krv da ću mu je ja dati. Hvala Bogu, nije mu trebala!

Tintilinić: Koja je vaša poruka mladima?

Darivateljica: Ako možeš, daruj! Prvi put je najgore, ali s vremenom se navikneš!

Tintilinić: Hvala!

Nakon toga smo pitali vjeroučitelja.

Tintilinić: Kako se osjećate?

Vjeroučitelj: Super, odlično! Dobro :D ...

Tintilinić: Je li vas usrećuje to što darujete krv?

Vjeroučitelj: Da!

Tintilinić: Koliko ste puta darovali krv?

Vjeroučitelj: Oko 10.

Tintilinić: Iz kojih ste razloga počeli biti darivatelj krvi?

Vjeroučitelj: Radi pomoći drugima i humanitarnih razloga.

Tintilinić: Koja je vaša poruka mladima?

Vjeroučitelj: Ako netko ima priliku činiti dobro, šteta je to ne iskoristiti.

Tintilinić: Hvala!

Nakon vjeroučitelja smo razgovarali s učiteljicom Jelenom Bjelančić.

Tintilinić: Zbog čega ste se odlučili darovati krv?

Učiteljica: Iz humanih razloga.

Tintilinić: Kako se osjećate?

Učiteljica: Uzbuđeno.

Tintilinić: Je li vam ovo prvi put?

Učiteljica: Da. I prije sam pokušavala, ali bih svaki put bila odbijena.

Tintilinić: Hvala!

TKO MOŽE DAROVATI KRVI?

Svaki zdrav i čovjek u dobi od 18 do 65 godina života.

I na kraju smo razgovarali s gđom. Silvom koja je prije intervjua naglasila: Dok sam jednog dana bila na radiju (tema je bila davanje krvi) sa mnom je bio još jedan čovjek koji je puno puta darovao krv. Rekao je: „Dok hodam ulicom mislim da je jedan dio mene u tim ljudima na ulici.“ Nakon kratkog razgovora o ovoj izjavi intervjuirali smo gđu. Silvu.

Tintilinić: Jeste li vi organizator ove akcije?

Gđa. Silva: Đuro Mujo i ja.

Tintilinić: Koliko ste puta darovali krv?

Gđa. Silva: 86.

Tintilinić: Jeste li dobili neko odlikovanje?

Gđa. Silva: Da, nakon 75. Potom sam se našla s predsjednikom države. Dobila sam još odlikovanje ZRINSKI i DANICA.

Tintilinić: Koje ste godine prvi put darovali krv?

Gđa. Silva: 1967.

Tintilinić: Što vas je potaklo na davanje krvi?

Gđa. Silva: Išla sam u srednju medicinsku. Tamo smo učili o bolestima te sam se odlučila darovati krv.

Tintilinić: Jeste li zadovoljni brojem darivatelja?

Gđa. Silva: Da. Za sada je 38 ljudi dalo krv, a 23 ih je odbijeno da se ljudi koji dobiju njihovu krv ne zaraze.

Tintilinić: Koja je vaša poruka mladima?

Gđa. Silva: Da se svi uključe. Davanje krvi nije opasno!!!

Tintilinić: Hvala!

JEDNA KAP MOŽE PROMIJENITI SVE

POZVANI SMO BIRATI ŽIVOT

Povodom Međunarodnog dana djeteta koji se tradicionalno obilježava 20. studenoga, a u sklopu preventivnog projekta „Stop droga-alkohol, prednost biram život“, u amfiteatru Sveučilišta u Dubrovniku organizirana je aktivnost pod nazivom „Znanjem protiv ovisnosti“. Ovu aktivnost inicirala je Služba policije Policijske uprave dubrovačko-neretvanske uz podršku Županije dubrovačko-neretvanske i Grada Dubrovnika. S ciljem poticanja djece da se znanjem suprotstave problemu ovisnosti organizirano je natjecanje u znanju učenika osnovnih škola s područja županije i grada. Ovo natjecanje nastavak je preventivnih aktivnosti koje Policijska uprava poduzima s ciljem zaštite djece i mladih, razvijajući njihovu svijest o štetnim posljedicama i odgovornosti kada su u pitanju opijati.

U natjecanju je sudjelovalo 17 škola, odnosno 34 učenika, a pobjednici natjecanja su Osnovna škola Ston koja je osvojila prvo mjesto i Osnovna škola Antun Masle iz Orašca koja je ponijela drugu nagradu.

Iz OŠ Gruda sudjelovali su učenici 8.a razreda- Juraj Divizić i Mauro Pušić. Nakon provedenog natjecanja dobili su zahvalnicu za sudjelovanje. Izjegli su sljedeće: „Nažalost nismo znali da smo ograničeni vremenom, pa smo radili sporo. Ipak, iako nismo pobijedili, važno je sudjelovati.“

Juraj Divizić, 8.a

Pripremali smo se za natjecanje Crvenog križa Dubrovnik, koje je provedeno u Osnovnoj školi Gruž. Sudjelovalo je 6 osnovnih i nekoliko srednjih škola. Za natjecanje nam je puno pomogao liječnik Crvenog križa. Rezultat natjecanja: Mi treći. Super. Fantastično! Ravnatelj Crvenog križa je izrekao ime naše škole, koja je za nagradu dobila izlet u Kunu Pelješku i ručak.

Kuna Pelješka je krasno mjesto u kojoj smo posjetili galeriju čuvenog Celestina Medovića i galeriju Franjevačkog samostana.

LIKOVNI KUTAK

PETROVA DOBROTA

Živio jednom jedan dječak Petar koji je bio jako zločest. U školi se non stop pravio važan i udarao se. Svi su ga izbjegavali. Jednog je dana bio u sobi i razmišljao: „Zašto me svi izbjegavaju.“ Malo je razmišljao pa se dosjetio. Idućeg dana je u školi svima dao po bombon i lijepo se javio. I tako je svaki dan. Više ga nitko nije izbjegavao. Po ovoj priči možemo zaključiti da samo dobrotom stječeš prijateljstvo, a možemo i zaključiti što znači ova rečenica: „Šireći dobrotu oko sebe, istodobno je učvršćuješ u sebi.“ To znači da ako si dobar prema drugima da će i oni biti dobri prema tebi. On ne treba tebi vratiti, ali važno je da si ti dobar.

Andrija Kukuljica 5.a

NEKA DOBROTA BUDE DIO NAS

Dobrota se dijeli,
I ti je podijeli.
U srcu je čuvaj
Kao anđela čuvara.
Dopusti joj da te vodi s njom kroz život hodi!
Dobrotu svakome daj, dobro ju čuvaj!
Nikada je dovoljno!
Nikada je predovoljno!
Zato neka u svijetu,
Dobrota uvijek vlada!
Pustite je da bude dio nas,
Ona je naš spas!

Lana Đuka, 5b.

ŠIREĆI DOBROTU OKO SEBE ISTODOBNO JE UČVRŠĆUJEMO U SEBI

Pomažući drugima pomažem i sebi. Ako nešto napravim za prijatelja - pomognem u učenju, pisanju domaćih radova, ne rugam se, tako pomažem i sama sebi. Sretna sam, zadovoljna jer i prijatelj je sretan i zadovoljan. Ako zračim dobrotu vjerom i poštovanjem prema drugima i ja se istodobno osjećam bolje. Širim dobrotu prema drugima i ja se istodobno osjećam bolje. Širim dobrotu i sama sebe učvršćujem. Treba vjerovati, biti dobar prema drugima pa ćeš istodobno biti i prema samom sebi.

Nikol Čupić 7.a

Ako širiš dobrotu oko sebe, pomažeš drugima, a istodobno pomažeš sebi. Ako želiš pomoći drugima onda im daj svoju dobrotu. Drugi će biti sretni i imat će dobar život. Zamislite da nemate dobrotu ne bi vas nitko volio ni želio za sebe.

Paula Cvjetković 5.b

ŠTO ZNAČE OVE RIJEČI

Kada je netko tužan osmijeh mu pokloni. Kada je netko sam budi mu prijatelj. Kada je netko žedan tvoje pažnje daruj mu je, ako imaš dobrote svakome je pokloni, jer i tvoje će srce veliko kao moje biti. Ako dobrotu drugome odlučiš dati, srce će tvoje od radosti zauvijek kao nebo sjati.

Anamarija Đaja Katić 5.b

Čineći dobra djela čovjek obožava svoju dušu, jer ako se čovjek nauči činiti dobra djela to će mu postati navika i uvijek će ih raditi. Ali tako i druge činimo još boljima i sretnijima.

Katarina Rokolj 7.b

ŠIREĆI DOBROTU OKO SEBE, ISTODOBNO JE UČVRŠĆUJEMO U SEBI

Često, meni moja mama kaže da moram biti dobar prema drugima, a time postižem da sam i sam dobar i uzoran dječak. Kad sam poslušan prema svojim roditeljima i starijim, oni me pohvale, a ja sam onda sretan i zadovoljan. Također volim biti dobar prijatelj svim učenicima u mom razredu, tako da se zajedno s njima igram, družim, a ponekad i učim. Sa svojim starijim bratom često igram nogomet, pa mi on puno puta kaže da sam ja mlađi i da trebam učiti od njega kako se pravilno igra nogomet jer ću tako postati dobar nogometaš. Ne znači samo da dobro igram nogomet već trebam biti dobar, poslušan i pametan i tako znanje i ponašanje prenositi prema svojim prijateljima. Kad sam u veselom i dobrom društvu, također sam i ja sretan i zadovoljan.

Toni Šapro 5.a

TEMA BROJA:

STARIMO LI?

DEMOGRAFSKA SLIKA KONAVALA

HRVATSKA STARI!!!

U Hrvatskoj živi 4.284.889 stanovnika, od čega je 2.066.335 muškaraca i 2.218.554 žena. Zagreb ima 790.017 stanovnika, Split 178.102, Varaždin 175.951, Sisak 172.439, Rijeka 128.624, Osijek 108.048, Pula 57.460, Zadar 75.062, Šibenik 46.332 i Dubrovnik 42.615, objavio je Državni zavod za statistiku.

Prosječni Hrvat ima 41,7 godina, što je 2,4 godine više nego prije 10 godina. Broj starijih od 65 godina prvi je put premašio broj mlađih od 14 godina za čak 106.205 osoba. Svaka peta žena u Hrvatskoj starija je od 65 godina te ih ima čak 144.722 više nego djevojčica.

Kao katolici u Hrvatskoj izjasnili su se 3.697.143 građanina, kao pravoslavci 190.143, protestanti 14.653, muslimani 62.977, židovi 536, ostali kršćani 12.961, kao oni koji ne vjeruju i ateisti su 163.375 građana.

Konavle imaju prema popisu iz 2011. godine 8.577 stanovnika od toga je 97,09 %

Hrvata. Podatak o nepismenima je također ohrabrujući – samo 33 osobe ili 0,4 %, a prema dobnoj skupini, čak 18 osoba ,su stariji od 75 godina.

Analiza kretanja stanovništva u Konavlima obilježena je depopulacijskim značajkama. One su napose došle do izražaja u razdoblju od 1991. do danas. Ukupnoj je depopulaciji pridonijelo prirodno i mehaničko kretanje stanovništva. Prirodna depopulacija najvećim je dijelom uzrokovana smanjenjem broja sklopljenih brakova, porastom broja razvedenih brakova kao i brakova bez djece. Zbog navedenih negativnih pojava u radu je provedeno empirijsko istraživanje na populaciji studenata zbog utvrđivanja njihovih stavova o braku, obitelji i djeci.

Rezultati istraživanja ukazuju na pozitivne stavove studenata i činjenicu da ti stavovi odražavaju njihovu obiteljsku strukturu i prostor iz kojeg dolaze (grad, selo). Svoje pozitivne stavove vezuju uz kasniju dob stupanja u brak koja je najvećim djelom uvjetovana društveno-gospodarskim čimbenicima.

RAZVOJ STANOVNIŠTVA OPĆINE KONAVALA U MEĐUPOPISNIM RAZDOBLJIMA 1971.-2001.

Demografska slika Općine Konavle uglavnom prati hrvatske negativne trendove, a neki su pokazatelji i porazniji nego na nacionalnoj razini. Demografski prosperitetno područje iz 70-ih i 80-ih godina prošlog stoljeća se 90-ih godina naglo suočio s depopulacijom, koja je najvećim dijelom bila posljedica iseljavanja. Uzrok naglom smanjenju broja stanovnika bio je Domovinski rat u kojem je oko 10 posto stanovnika iselilo bilo zbog političkih (stanovništvo srpske nacionalnosti) ili gospodarskih razloga (spaljene kuće, uništena privreda). Dodatan udarac demografskoj slici bio je negativan prirodni prirast započeo 1998. godine, koji je prekinut tek 2004. godine. Uz sve to, stanovništvo Konavala je regresivno, demografski staro stanovništvo. Crnu demografsku sliku dijelom osvjetljava statistika iz 2004. godine koja pokazuje pozitivan prirodni prirast i migracijski saldo. Imajući to u vidu, kao i činjenicu gospodarskog oporavka Konavala (zračne luke, hotela, seoskog turizma...), i velikih infrastrukturnih zahvata, vjerujem kako Konavle imaju preduvjete za demografsku obnovu. Donošenje kvalitetnog Prostornog plana, koji je u krajnjem plan cjelokupnog, pa i demografskog razvoja, bit će ključalno za ostvarenje tog cilja.

Julijana Antić Brautović

NAPUŠTENE KUĆE U KONAVLIMA

Napisala:
Stanka Mujo, 7.a

U Konavlima zadnjih dvadesetak godina pojavio se problem izumiranja obitelji. Taj problem postoji zbog manje rodnosti. Konavle imaju djece, ali ne kao i prije.

Danas je teško naći kuću s troje djece, a prije je bilo teško pronaći kuću s petero djece jer ih je uglavnom bilo više od pet. Prije tridesetak godina počela je napredovati medicina te se automatski smanjila stopa smrtnosti, ali kod nas se dogodio problem da se onda smanjila i stopa rodnosti. Selo Kuna do desetak godina ostat će bez i jednog jedinog stanovnika. U Kuni se dogodio problem da se mladi ljudi iseljavaju u grad te je u tom selu ostalo samo

staro stanovništvo. U zadnjih desetak godina kuće su se počele urušavati. Pošto nitko ne stanuje u njima padaju krovovi. A zašto nitko ne stanuje u njima? Jer mi imamo jedan veliki problem. Taj je problem izlječiv jedino ako Konavljani shvate u kolikom smo zaostatku. Koliko su se Konavle obnovile bilo bi lijepo da se daruju što većem broju stanovnika. U mnogim obiteljima još ne postoji takav slučaj, ali će se vjerojatno dogoditi kao i u prošlosti da će ljudi iseljavati u potrazi za nekim boljim životom ili će naglo pasti broj stanovnika. Zašto? Jer kad njihova djeca budu odrasla govorit će: „Ako i drugi imaju jedno do dvoje djece, ja ne želim biti drugačiji!“

LOVORSKA ŠKOLA BEZ DJECE!!!

Područna škola u Lovornom izgrađena je 1960. Bilo je to vrijeme kada je u Lovornom u prva četiri razreda bilo preko četrdeset djece. Svi su bili u istoj učionici, a na istom katu je bio još i stan za tadašnju učiteljicu. Izgradila se škola, tada centar svijeta, točno u sredini sela. Djed mi priča da su Lovorani metrom izmjerili sredinu našeg sela i točno na tom mjestu izgradili školu. To se učinilo kako bi svim đacima bila jednako udaljena.

U školi se odvijala nastava sve do 1985. godine. Lovorska škola zatvorena je zbog malog broja učenika. Bilo ih je četvero, a među njima je bio moj dundo koji je tada imao 10 godina. On je bio zadnja generacija učenika lovorske škole.

Od tog dana škola se koristila samo u društvene svrhe. Tamo su se okupljali lovorski bočari, a koristila se i za vrijeme izbora. Kada se zatvorila škola u Lovornom djeca su išla u školu u Pridvorju. U

Domovinskom ratu na sreću nije uništena, ali je nakon dugo godina postala dosta derutna. Pod učionice je bio oštećen, zidovi pocrnjeli i popucali, a mali školski wc, koji je bio izvan škole, neupotrebljiv. Danas je škola obnovljena. Obnovila se da bi bila zamjenska škola za vrijeme obnove područne škole u Pridvorju. Bilo je to 2006. godine. Voljela sam se s tatom prošetati i vidjeti što ta djeca rade. Nakon obnove uredila se učionica i zbornica, obnovili zidovi i stavili novi prozori, a u školi je uređen i novi wc. No, nažalost od 2007. godine opet je zatvorena i ponovno se upotrebljava kao mjesto okupljanja Lovorana koji više vole bočanje i nogomet. I naravno, za izbore.

Svi bismo voljeli da je škola opet otvorena, ali u Lovornoj danas nema puno djece, a i škola u Pridvorju je doista lijepa.

ZAR SAMO, JOŠ JEDNA PRAZNA KUĆA???

Skvičalova kuća u Pridvorju. Kuća poznatog Nikolaša i njegove sestre Marije.

Kako da počnem? Prvo bih se predstavila. Ja sam mlada Pridvorka iz velike kuće Obada. Nabacala bih svoja razmišljanja, kao dudov svilac bubicu. Znači... počnimo....

U središtu Pridvorja nalazi se stara ruševna kuća. To je bila kuća tada i sada poznatog Nika (Nikolaša) Skvičala i njegove sestre Marije. Zvali su je Marija Vlaškova.

Nikolaš je cijeli svoj život posvetio lijerici i folklornom stvaralaštvu. Bio je najpoznatiji lijeričar u bivšoj Jugoslaviji. Dok bi on svirao uz njega, bi Marija plesala kao leptirica. Nikolaš je umro u Pridvorju. Pokopali su ga na groblje crkve Sv. Srđa i Baha u Pridvorju. Nekoliko godina poslije umrla je i Marija Vlaškova. Pod starije dane, priča mi tata, djecu koja su prolazila zaustavljala je i pitala: A, čiji si ti? –staro konavosko pitanje. Važno je bilo biti „od kuće“, tj. iz dobre kuće. Nikolaš se nije ženio niti Marija udavala. Nažalost kad

su umrli njihova se kuća počela raspadati. Postala je samo stara ruševina, obrasla dračom i raslinjem.

Pitamo se zašto? Zašto mladoj generaciji oduzeti taj vrijedni dio kulture i svijesti o konavoskom identitetu?

Pokrenimo akciju! Možda bi se inicijativom mladih. Konavala mogao utemeljiti „mali“ muzej.

Nikolaš Skvičalo rodio se i živio u Pridvorju, a cijeli svoj život posvetio je sviranju lijerice i folkloru. Zahvaljujući svom iznimnom talentu i ljubavi prema lijerici i folklornom stvaralaštvu, Nikolaš Skvičalo prepoznat je i cijenjen kao jedan od najizvršnijih samoukih lijeričara koje etnografija poznaje.

Napisala:
Paula Obad, 7.a

DEMOGRAFSKA SLIKA KONAVALA

Gospar Luka Korda, načelnik općine Konavle je dao intervju za školske novine Tintilinić! Dao je svoje viđenje demografske slike Konavla i projekciju, viziju daljnjeg razvoja.

Možete li nam reći kakvo je kretanje broja stanovnika zadnjih 100 godina (rođeni, umrli, vjenčanja)?

Teško mi je govoriti o broju stanovnika, ali koliko znam kretanje stanovništva je oko 10 000 u prosjeku, osim u 15. st. kada je zbog bijega od Turaka bilo i do 15 000 stanovnika. Vrtići su nam tijesni. Iako je u Hrvatskoj trend starenja u Konavlima nemamo nešto slično.

Je li jako opao broj stanovnika, rođenih, vjenčanja u Konavlima nakon Domovinskog rata?

Osobno mislim da je broj stanovnika porastao nakon Domovinskog rata.

Kakva je polucijska politika odnosno koje mjere su poduzete za poboljšanje standarda stanovništva?

Poduzeto je mnogo. Otvaraju se stalno nove vrtičke skupine npr. Pridvorje. Vrtići okupljaju oko 420 djece. Uložilo se oko 8 milijuna za vrtiće. Brinemo za mlade od rođenja, a sada otvaranjem staračkog doma i do starosti. Za studente plaćamo pokaze, siromašnim učenicima sufinanciramo knjige, dajemo stipendije studentima. Sada je oko 100 stipendista u Zagrebu i zato možemo reći da Konavle idu naprijed.

Pitanja sastavila:
Darija Čupić, 8.b

SMANJIVANJE BROJA STANOVNIKA U KONAVLIMA I ZATVARANJE PODRUČNIH ŠKOLA

Napisali:
Nikša i Dani
Šmanjak
6.a i 8.b

Sedamdesetih godina u istočnim Konavlima koje pripadaju Osnovnoj školi Gruda bilo je 12 područnih škola i matična škola u Grudi (Područne škole: Drvenik, Pridvorje (osmorazredna), Kuna, Lovorno, Dubravka (osmorazredna), Vodovađa, Vitaljina, Đurinići, Pločice, Mikulići, Radovčići, Popovići).

U svim četverorazrednim školama bila su po 4 razreda, a brojili su od 10 do 20 učenika.

Godine 1982. ukinuli su se osmorazredne škole u Pridvorju, u Dubravki i učenici su se počeli prevozili na Grudu. Broj učenika u svim područnim školama do Domovinskog rata je oscilirao, ali bez većeg pada.

Škola Gruda, kao cjelina, rat je dočekala s oko 450 učenika. Početkom

rata svo stanovništvo je izbjeglo iz Konavala, najvećim dijelom u Dubrovnik, ali i diljem Republike Hrvatske i Europe. Po završetku rata otvara se škola na Grudi, Pridvorju, Dubravki, Vodovađi, Vitaljini, Đurinićima, Moluntu, Radovčićima i Popovićima.

Zbog nestanka učenika ili prelaska i tog malog broja u matičnu školu gase se škole u Mihanićima, Lovornoj, Vitaljini, Pločicama, Đurinićima, Mikulićima, Poljicu, a i ove koje su ostale imaju mali broj učenika.

Što se događa?

Klasično selo nestaje. Nitko više ne živi od čiste poljoprivrede. Obitelj se raslojava. Rađa se mali broj djece. Veliki dio muške polpulacije ostaje neoženjen. Sela postaju samo

spavaonice, a radni dan se provodi izvan doma. Nema se tko ni brinuti o djeci dok roditelji rade. U selima nema ni jedne trgovine, pošte ni bilo kojeg sadržaja što bi ljude zadržalo. U takvim uvjetima teško se stvara i održava obitelj.

Današnji način življenja i standard traže puno više od mladih roditelja i život u udaljenijim selima postaje nemoguć. U centrima se razvija život, a na periferiji nestaje.

Nema više majke ni babe domaće, svi su negdje zaposleni i nema se vremena za odgajanje djece.

Trčanje za većim standardom ide na uštrb stvaranja novih naraštaja.

Hvala gosparu Bošku.

ISKUSTVO VRSNOG PEDAGOGA, NAŠEG BOŠKA

Kako vam je bilo kad ste bili učitelj ?

Po završetku pedagoške akademije zaposlio sam se u područnoj školi Kuna. Imao sam 11 učenika u četiri razreda. Radio sam s puno volje takozvanu smjenu i pol. Tada se nisu održavali nastavni satovi, nego se radilo dok završi planirano gradivo. Roditelji su bili s manje zahtjeva i nisu se uplitali u rad učenika. Poslije Kune bio sam učitelj u područnim školama Mikulići i Poljice. Tu su bili brojni odjeli (21 učenik) i zahtijevali su veću aktivnost učitelja. Ponovno sam radio smjenu i pol. U poslu sam bio strog, ali pravedan kako i danas znaju reći moji bivši učenici. Zanimljivo je da su moji učenici zadržali isti uspjeh u višim razredima osnovne i u srednjoj školi, kakav su imali kod mene. U radu sam bio dosta samostalan i nastojao sam ostvariti plan i programu, djecu naučiti ono što im je potrebno za daljnje školovanje.

Kako vam je bilo kad ste bili pedagog?

Kada sam završio filozofski fakultet zaposlio sam se na mjestu pedagoga u OŠ Gruda. To nije baš lagano vrijeme, jer sam odjednom od učitelja postao pedagog što je bilo novina obrazovnog sustava. Bilo je nerazumijevanja određenog broja učitelja što mi je ponekad stvaralo probleme u realizaciji raznih zadataka. Najveći doprinos

dao sam u izvannastavnom radu s učenicima i u pomoći u rješavanju njihovih problema. Nisam bio tolerantan na nedolično ponašanje učenika, posebno ako su time donosili nepravdu ili bol drugim učenicima. U takvim slučajevima sam bio i strog i svakako htio dokazati da se s takvim ponašanjem ne slažem. U svom radu nastojao sam da se u školi provodi jednakost za sve učenike bez obzira iz koje obitelji dolaze, iz kojega sela dolaze i kakvih su materijalnih mogućnosti. Tu sam ponekad imao otpora među djelatnicima jer su pojedini favorizirali neke kategorije učenika.

Kako vam je bilo kada ste bili nadzornik?

Radno mjesto školskog nadzornika i višeg savjetnika radio sam puno lakše nego dotadašnje poslove. Posao nadzornika i višeg savjetnika definiran je zakonom i zvanju se odnosi nadzornik. Na tom poslu sam mogao više utjecati na kvalitetu rada učitelja i pridonijeti da neke svoje ideje provedem u djelo te da konačno mogu tražiti da se neke stvari provedu u djelo. Uspostavio sam veoma dobre odnose s učiteljima i od njih tražio samo «normalne» stvari bez obzira što su nekad propisi tražili i drugačije. Sve u svemu bilo je i lijepo i ružno kao i u svakom poslu, ali kad se okrenem iza sebe mogu biti zadovoljan.

FIDEIKOMIS I RASELJAVANJE

Fideikomis je drevna pravna ustanova kojom prvi sin nasljeđuje očevo imanje. Dugoročni negativni efekt fideikomisa u Konavlima je raseljavanje. Zašto? Pokušat ćemo opisati situaciju u Konavlima u 19. stoljeću koja ima reperkusije i danas.

ZAKON FIDEIKOMISA

Dundo Pero Vujičić, drugi sin u obitelji Vujičić, pošao je na Mljet jer nije sudjelovao u nasljednoj liniji. Tamo se osnovao obitelj. Ima kćer. Kćer se predstavlja kao Mlječka. On se ipak vratio u Konavle, a njegova obitelj ne, što govori o dugoročno negativnoj posljedici fideikomisa, a to je raseljavanje ljudi.

Što je fideikomis?

U doba Dubrovačke Republike postojao je pravni zakon kojima prvi sin nasljeđuje imanje i sva dobra. Pravo fideikomisa je čvrsto se uvuklo u konavoske obitelji, intuitivno prenešeno iz primjera dubrovačke vlastele.

Konavljani žele spasiti imanja i tradiciju. Problem ekonomske ovisnosti Konavljana prenio se i na socijalnu strukturu obitelji. Zadrudni načini života otkrivaju i običaji koji su se pritom oblikovali. I danas se stariji ljudi po dubrovačkim selima sjećaju običaja po kojemu je najstariji sin ostajao na ognjištu i nasljeđivao cijelo imanje ili ustanovu fideikomis. Pravno ustoličenje fideikomnisa, normirano je i u austrijskom Općem građanskom zakoniku 1811. U njega je pravna zasada fideikomnisa prešla potanko razriješenja iz vremena kad su staleži bili stup državne organizacije. Novim zakonikom htjelo se sačuvati tradiciju što je u državnom interesu smatrano korisnim.

S vremenom se i stanovništvo u Konavlima povelu za dubrovačkim zemljoposjednicima, želeći putem fideikomisa sačuvati ime i ugled vlastite obitelji. Institut fideikomisa u Dubrovačkoj Republici bio je posljedica dobro promišljenih dvaju načela.

Prvo načelo je namjera da sve posjede u državi u rukama drže vlastela i neke građanske obitelji kako bi se uspostavila nadmoć nad narodom i kmetovima. Drugo načelo je nastojanje sačuvanja ugleda i moći radi obavljanja javnih dužnosti. Snagu fideikomnisa pokazujemo kroz sljedeći primjer: prema odredbi Velikog vijeća iz 1776. odlučuje se kako nekretnine u Republici ne mogu posjedovati stranci, pa ako stranac stekne nekretninu putem fideikomnisa, blagajnici sv. Marije prodat će je na javnoj prodaji, a novac položiti u banku u Dubrovniku. Stoga je lokalno stanovništvo intuitivno pribjegli najefikasnijem, a vjerojatno i jedinom mogućem načinu opstanka: stvaranju sustava zaštite koji će počivati na samoorganizaciji, autonomiji, zatvaranju i snažnoj unutrašnjoj koheziji - fideikomisu, po ugledu na fideikomis dubrovačke vlastele. Autonomija Konavala očituje se u specifičnosti gotovo svih elemenata koji čine njegovo stanovništvo, tako je institucija fideikomisa započela tek nakon što su razmotrili njegove prednosti u primjeni Dubrovčana, a traje još. Specifičnosti Konavala očituju se i u sustavu običaja kojima je bio cilj osigurati prosperitet u načinu organizacije domaćinstva (s izrazitom tendencijom višestrukoj obitelji i s velikim autoritetom domaćina). Značenje kolektiviteta i prednost nad pojedincem doći će do izražaja i u shvaćanju "domovine" kao nositelja identiteta. Domazet će gubiti svoje izvorno prezime i usvajati prezime doma u koji je uselio. Zatvorenost sredine, tipična u agrarnim regijama, u Konavlima je bila još izrazitija: došljacima je pristup bio otežan, također i njihova adaptacija u novoj sredini. Intenzitet migracija bio je neznatan, tako da je broj stanovnika uglavnom varirao prema tranzicijskim procesima, koji su se izmjenjivali ovisno o sveukupnim prilikama. Time je njihovim potomcima bilo onemogućeno slobodno raspolaganje dobrima, pa su fideikomisine odredbe izazvale mnoge obiteljske nevolje.

MIGRACIJE

Osim fideikomnisa i drugi razlozi su raseljavanja obitelji. Migracije uzrokovane ekonomskim krizama u Konavlima. Ili npr. Luko i Ivan Birimiša rano su ostali bez umrlih roditelja. Oba su pošli su trbuhom za kruhom u Ameriku. Ivan se nije nikada vratio. Luko je išao 4 puta u Ameriku, ali se oženio Konavkom i ostao na imanju u Ljutoj. Roditelji su ipak poveznica koja te veže uz mjesto rođenja.

Cavtat je tek djelomično apsorbirao višak stanovništva, koji se prirodnim prirastom stvarao u Konavlima. Preostali dio apsorbirao je grad Dubrovnik, a za većih kriza izlaz se tražio i izvan dubrovačkog područja (Amerika i Zagreb). Emigracija je uvijek nadmašivala imigraciju. Konavle je, dakle, tendiralo siromaštvu, a ne blagostanju.

U Konavlima je, osim u Cavtatu, i danas mnogo starosjedilaca (više od 80%). Današnje stanovništvo uglavnom čini pet slojeva: starosjedoci koji su tu živjeli i prije dubrovačkog razdoblja, drugi sloj su doseljenici nakon pada Bosne i Hercegovine, treći sloj su doseljenici za doba Dubrovačke Republike, četvrti je sloj doseljenika iz 19. st., a peti čine novi doseljenici iz raznih krajeva, koji su se u Konavlima nastanili poslije 1918. g.

PRIMJER NEOSTVARIVANJA FIDEIKOMISA

Taj zakon kako smo već naveli nije uvijek bio ostvariv. U slučaju obitelji Trkovičaj mlađi sin je ostao u Konavlima jer je prvi sin umro, a drugi oputovao u Ameriku. Odputovao je 1926. g zbog siromaštva i teškog stanja. Stanje ni u Americi nije bilo puno bolje. Vladala je bolest vinove loze. Drugi sin nije mogao pomagati svojoj obitelji u Konavlima jer je i sam bio u teškoj situaciji. U Americi je osnovao veliku obitelj i započeo svoj život. Najmlađem sinu ostavljena je sva imovina i on je ostao u Konavlima, a mi smo njegovi potomci. Život gradi prepreke.

Napisala:
Lucija Trković, 86

NOVA OBITELJSKA INSTITUCIJA KAO EKONOMSKI I DEMOGRAFSKI MEHANIZAM U KONAVLIMA U 19. I POČETKOM 20. STOLJEĆA

Intervju s Anom Veselić, postdiplomanticom Povijesti stanovništva u Dubrovniku.

Daria Čupić: Pisali ste o Konavlima u časopisu Dubrovnik?

Ana Veselić: U radu se na temelju genaoloških podataka te iskaza kazavača prikazuje nova institucija u proširenim obiteljima koja ima obvezu spriječiti diobe obiteljskog imanja.

Darija Čupić: Iznesite nam demografsku sliku o Konavlima u prošlosti.

Ana Veselić: Broj stanovnika varira tijekom stoljeća u Konavlima, od 20% u 15. i 16. st. do 12% udjela u Dubrovačkoj regiji 1991. g. Godine 1830. bilo je u Konavlima 1084 kuća, 1085 obitelji, 7683 katolika i 4 pravoslavne osobe. Indeks broja članova u obitelji je cca 7,6. Godine 1857. imamo 9092 stanovnika Konavala što je 20,29% udjela u Dubrovačkoj regiji. Taj porast stanovnika Konavlima je donio velike nevolje. Stvorio je nagli višak stanovništva. Porast stanovništva uvjetovan je i smanjenjem mortaliteta, osobito dojenčadi i djece, a zahvaljujući značajnom poboljšanju zdravstvene njege. Grad Dubrovnik nije ga bio u stanju apsorbirati, pa je sve više ljudi ostajalo nezbrinuto, na vlastitom ognjištu. Značajno je promatrati pojavu „institucije dundo i tete“ koja je posljedica novonastale politike nasljeđivanja i demografskog rasta, a iz ekonomskih razloga. Postupno je ukinuto nepisano pravilo o sprečavanju diobe, čime se još više proširio krug siromašnih.

Daria Čupić: Kako biste opisali razloge demografskog starenja u Konavlima početkom 20. st.?

Ana Veselić: Konavle su sredina sporih društvenih promjena. Konavle se tijekom 19. st i početkom 20. st nalaze

na postupnom prijelazu iz kasno feudalnoga u rano kapitalističko razdoblje. Poljoprivredna proizvodnja u Konavlima bila je nedovoljna zbog izostanka osnovnih elemenata razvoja: prirodnih resursa i tržišta. Zbog zastarjelog austrijske merkantilističke politike obilježen visokim porezima i izvoznom orijentacijom, jug Hrvatske zemlje ostao je potpuno izoliran. Niz epidemija i propadanje usjeva, uz nametanje zemljišnih poreza u 1842. su pogoršali već tmurne izglede. Pedesetih i sljedećih godina u Konavlima pojačala se kriza koja se očitovala u već spomenutoj bolesti peronospore na lozi zbog koje su stradali vinogradi, a tomu se pridružila i vinska klauzula u ugovoru između Austro-Ugarske i Italije po kojoj su kvalitetnija i jeftinija talijanska vina konkurirala dalmatinskim. Konavljani žele spasiti imanja i tradiciju. Ipak, se modificiraju i nestaju mnoge društvene i pravne institucije u društvenim turbulencijama prve polovice 19. st, pa i prastara ustanova fideikomis. Problem ekonomske ovisnosti Konavljana prenio se i na socijalnu strukturu obitelji. Zadržani

načini života otkrivaju i običaji koji su se pritom oblikovali, kao npr. običaj po kojemu je najstariji sin ostajao na ognjištu i nasljeđivao cijelo imanje ili ustanovu fideikomis. S vremenom se i stanovništvo u Konavlima, koji je na različite načine došao do sitnih posjeda, poveo za dubrovačkim zemljoposjednicima, želeći putem fideikomisa sačuvati ime i ugled vlastite obitelji. Time je njihovim potomcima bilo onemogućeno slobodno raspolaganje dobrima, pa su fideikomisine odredbe izazvale mnoge obiteljske nevolje.

I socijalna struktura stanovništva u Konavlima u 19. st je gotovo nepromjenjiva. Izgledala je kako slijedi: u općinskom sjedištu Cavtatu stanovništvo čine zanatlije, trgovci, težaci, državni službenici, posjednici, pomorci, ribari, svećenici i odvjetnici, dok u konavoskim selima apsolutnu većinu čine seljaci, pokoji trgovac, ugostitelj, postolar, državni službenik u željezničkim postajama i poštama, učitelji i svećenici na župama i Franjevačkom samostanu u Pridvorju te žandari u Grudi i Mrcinama.

Pitanja sastavila:
Daria Čupić, 8.b

Daria Čupić: Opišite nam Konavosku obitelj početkom 20 st.

Ana Veselić: Konavljani na „domovini“, kako se to kaže u Konavlima za one koji su ostali na imanju, jesu prvorođeni sinovi u obitelji. Prema usmenoj predaji ženidba sinova je obično odgađana sve dotle dok se kćeri ne bi poudavale. Građa obitelji i obiteljska struktura te porast broja stanovništva u Konavlima, krajem 19. st., uslijed demografske tranzicije i smanjenja smrtnosti novorođenčadi daje više radno sposobne snage. „Velike kuće“ su brojile do dvadesetak članova. U obitelji Vlahutin, Konavljani bi rekli, ima osamnaest dikela, tj. osamnaest radno sposobnih judikazivač Tomo Vlahutin. Obitelji, po fideikomisu, kao zajednice po krvi ili srodstvu, po radu, životu i autoritetu, imaju glavu obitelji koja je autoritet, starješina i njegovo je pravo upravljanja i raspolaganja imovinom.

O konavoskim „velikim“ ili „neodjeljenim“ kućama pisao je pravnik i povjesničar Baltazar Bogišić, naglašavajući kako su njihove primarne odrednice kolektivno vlasništvo i određeni tip nasljeđivanja, a ne broj nuklearnih obitelji od kojih se sastojе. Patrijarhalni stil života tj. prvenstvo muškog roda i prvenstvu starosti obilježje je konavoske obitelji. Vrh obiteljske hijerarhije pripada „ocu“, „domaćinu“, ili „gospodaru kuće“. Još

su uvijek muškarci i žene imali strogo odvojene društvene uloge: muški su se poslovi smatrali važnijima. Kod najsiromašnijih su spolne razlike bile najmanje izražene, jer su se žene nižih slojeva zapošljavale kako bi pomogle prehraniti obitelj. Konavle se krajem 19. st. i početkom 20. st. nalaze na postupnu prijelazu iz strukture proširenih obitelji i zadružnog načina življenja u nove strukture.

Daria Čupić: Novost je institucionaliziranje dunda i teta.

Ana Veselić: U Konavlima krajem 19. st. i početkom 20. st. institucija „dundo“ i „tete“ bazira se na srodničkim odnosima koja im omogućuje ekonomski prosperitet i daje povlaštenu status, ali sve u okviru kolektivnog identiteta. Struktura tradicionalne konavoske obitelji determinirana je specifičnim

odnosom konavoskog seljaka prema zemlji. „Dundo“ i „tete“ su uvelike pridonosili ekonomskom razvoju obitelji, „besplatnim“ radom na zemlji. Dundo je radio oko vinograda, orao zemlju i sl., dok su tete žele žito. Društvene vrijednosti se odražavaju i u strukturi institucije „dundo i tete“. Osjećaj zajedništva prema njima je i na simboličkoj (poštovanje) i stvarnoj razini (suživot u istom kućanstvu). Nuklearna obitelj u proširenoj obitelji tj. oženjeni dundo i tete, bez vlastite djece bili su povlašteni. Sakrament braka je bio dominantan u priznavanju njihova statusa. Ipak moramo primijetiti unutar same institucije imamo razlike u položaju. Na fotografijama muškarac sjedi, a žena stoji na nogama. Neoženjeni „dundo i tete“ svoj status stječu brigom i radom za obitelj. Obitelj ih poštiva i time im otvara vrata samopoštovanja- Govor kazivačice Mare Macan - „Jane moja, goni ga ća“- govorila je „tete“ Janica Veselić nevjesti. „Ne znaš ti što je on došao!“ Tako je početkom 20. st. „tete“ Janica tjerala svoga nećaka Miloglava. Nećak je došao da mu prepíše zemlju Veselićevu, koju je nasljedila iza pokoneg joj muža Mata Veselića pok. Mata. Ništa je nije moglo smiriti, već je odmah dala da se zovu svjedoci i svećenik i da ona potpiše zemlju Peru (Peranu Veseliću). Njihov cijeli svjetonazor bio je vezan uz obitelj i religiju. Religija kao sastavni dio njihova svjetonazora potiče ih da se angažiraju u Crkvi, npr. Mato Veselić(1881) pok. Mata, suprug Janice, (oženjen, bez

djece) je trećeredac pri Crkvi. Podignuta mu je i spomen ploča za doprinos materijalni i duhovni Crkvi sv. Srđa i Baha u Pridvorju .

Daria Čupić: Kako danas funkcionira proces demografskog starenja u Konavlima?

Ana Veselić: Samačke jedinice nisu samo pojava već slučaj. Prema popisu 2001. od ukupno 4.437.460 stanovnika u Hrvatskoj je 307.089 samaca. U populaciji je samaca muškaraca 105.488, dok je žena koje žive same 201.601. U Dubrovačko-neretvanskoj županiji imamo samaca 7.553. Konave, prema istom popisu ima ukupno 6.794 stanovnika. Zabilježeno je muškog dijela stanovništva 3.347, a od toga neoženjenih 1.305 što je 38 % od cjelokupne populacije. Konavoka je popisano 3.447 i od toga 850 neudanih ili gotovo 25 % od cjelokupne populacije u Konavlima. Prema popisu iz 2011. godine Konavle broji ukupno 7162 stanovnika od čega muškaraca 3533 i žena 3629. Neoženjenih je 1289 muškaraca ili gotovo 37%, a neudanih 878 djevojaka ili 24%. Tendencija stvaranja samačkih domaćinstava je stalna i vrlo ozbiljna te stvara lošu demografsku perspektivu Konavala.

Zahvaljujemo postdiplomantici Ani Veselić i u prilogu donosimo pjesmu Konavljana Petra Obada, konavoskog pjesnika i poljoprivrednika o «dundu»:

NEMA GA ĀE NE DOĀE

Neputove crevje
Prazni špazi
No još je u dobroj snazi
Gaće od trliša
I dva paletuna
A drži od kuće barem tri kantuna
Falsi zubi
Boli škina
Izjeda ga kiselina
Od malo troška
Kupe mu duvana
Škatula od crevaja za dva mjeseca dana
Po placi
Po baštinam
I na svaki sprovod stigo
Ali jedno se jutro dundo nije digo
Iza tega:
Maćala se loza
Masline brštan skrijo
E sad tek vide što je dundo bijo!

PRVI PLJESAK U KONAVLIMA

U petak, 31. svibnja 2013. u organizaciji dviju konavoskih osnovnih škola Grude i Cavtata te *Društva naša djeca Gruda* održan je tradicionalni dječji festival pod novijim nazivom **KONAVLE IŠTU ZVIJEZDU**. Nastupilo je 16 djece, a žiriju nije bilo lako izabrati najbolje. Cijela večer u prepunom Domu kulture na Grudi protekla je u veseloj zabavi i podršci malim pjevačima. Nastupili su: **MATIJA ZGLAV**, **KATARINA PRLENDA**, **PETRA BANAC**, **ANDRIJANA URLOVIĆ**, **KARMEN BOGDANOVIĆ**, **TONKA BUŠKOVIĆ**, **NIKA I MARIJA MUJO**, **ELA SLOMOVIĆ**, **ANĐELA ZGLAV**, **MARIJANA BUŠKOVIĆ**, **VANESA VIDAKOVIĆ NATRLIN**, **NIKOLINA RILOVIĆ**, **LEONA SENTIĆ**, **PETAR KOLIĆ** i **PETRA ŠMANJAK**. Svu djecu vrijedno i strpljivo uvježbavao je Frano Šmanjak. Dvostruki žiri izabrao je posebno zvijezdu večeri, te tri prve nagrade za interpretaciju. Pobjednica Prvog pljeska je Leona Sentić, učenica 6. razreda OŠ Cavtat s pjesmom "Ju Veux", drugo mjesto pripalo je prošlogodišnjoj pobjednici **Nikolini Rilović** učenici 8. razreda OŠ Gruda s pjesmom „Lullaby“, a treće mjesto podijelili su **Petar Kolić**, učenik 7. razreda OŠ Gruda s pjesmom „Naučila si me“ i **Marijana Bušković**, učenica 5. razreda OŠ Gruda s pjesmom „When I'm Gone“. Zvijezda večeri koja je oduševila žiri i publiku je Tonka Bušković, učenica 1. razreda Područne škole Popovići s pjesmom „Moj mali je opasan“. Ovogodišnje nagrade osigurali su Općina Konavle, optika Van Gogh i frizerski salon Look.

U programu je kao gost nastupio i svih ugodno iznenadio svojom izvedbom i stihovima prvi konavoski reper Mihael Klaić, a ovaj nastup pamtiće kao prvi u Konavlima. Drhtav glas i tremu malim pjevačima uspješno je odvlačio voditelj programa Toni Čeović. Uz poruku vidimo se dogodine završio je ovaj omiljeni zabavni dječji program koji traje s kratkim prekidima još od 1969. godine.

Marijana Bušković, 6.a

SJEĆANJA: SAT S PRVAŠIĆIMA, SADA PETAŠIĆIMA

EVO NJIHOVIH ASOCIJACIJA.

1. Asocijacija na riječ knjiga:

NINA: To je glazbeni zato što puno pjevamo i vjeronauk jer učimo puno o Bogu.

MARIJA: Matematika.

DOMINIK IVAN: Ja volim matematiku i vjeronauk.

STELA: Volim vjeronauk zato jer učimo o malom Isusu.

ANA: Engleski.

2. Asocijacija na riječ škola

DOMINIK IVAN: Ne smije se trčati po holu.

NINA: Ne bacati smeće.

ANA: Ne se igrati skrivača.

LANA: Puno se uči u školi.

ANTONIO: Ne lomiti cvijeće.

TONI: Ne smije se tući.

3. Asocijacija na riječ odmor

DOMINIK: Treba točno dolaziti na sat poslije odmora.

MATEO: Ne ići do vrtića ili u prodavaonicu.

LANA: Lijepo se družimo.

4. Asocijacija na riječ ocjena

DOMINIK IVAN: Moramo imati petice.

Ako dobiješ puno petica imat ćeš pohvalu.

NINA: Dobijem pet kada lijepo pišem.

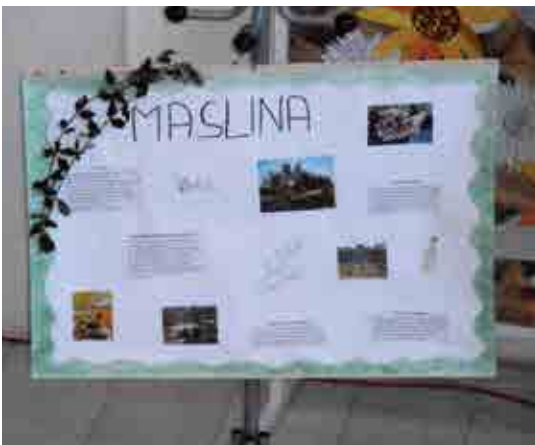
NIKO: Ako prođem s pet dobit ću biciklo.

Lijepo je bilo razgovarati s njima i s učiteljicom Marijom Macan.

OBILJEŽEN DAN KRUHA I ZAHVALNOSTI ZA PLODOVE ZEMLJE

U srijedu, 22. listopada je naša škola obilježila Dan kruha i zahvalnosti za plodove zemlje. U holu škole su učenici izložili krušne proizvode i plodove jeseni. Prigodnim programom učenici su predstavili neke plodove našega kraja: agrume, šipak, rogač, dunju i maslinu. Uz molitvu, pjesmu i blagoslov krušnih proizvoda, učenici su zahvalili Bogu na svim plodovima, radostima i postignitim uspjesima. Potom je uslijedila prodajna izložba kruha i kolača koju su pripremili učenici sedmog razreda. Prikupljena sredstva su namijenjena za njihovu buduću eskurziju.

USPOMENA I SJEĆANJE NA DANE KRUHA

Otkada se sjećam mama mi peče kruh za Dane kruha. Uvijek ga je pekla. Kad sam bila mala uvijek sam joj pomagala. Uzela bih svoju malu pregaču i mijesila bih zajedno s njom. Kruh bi uvijek imao različiti oblik, a meni najdraža je mamina pogača sa sjemenkama. U vrtiću smo zajedno s našim tetama mijesili tijesto i pravili različite oblike. Još uvijek se rado sjećam drugog razreda i učiteljice Tihane. U školi smo proslavili Dane kruha i zahvalnosti plodovima zemlje. Mame su pekle kruh i kolače koje smo nosili u školu. Moja mama je pekla kruh u obliku zeca i pravila kolače. Kruh smo zamotali u celofan stavili u košaru s konavoskim vezom. To sam nosila u školu i svi smo bili sretni. Još jedna uspomena vezana uz kruh je kruh pečen za moju prvu Svetu pričest koji je nošen za prinos darova. Ovogodišnja proslava Dana kruha posebno je važna za mene i sve moje sedmaše. Naša razrednica potrudila se organizirati Dane kruha u školi i sav dobrotvorni prihod od prodaje kruha i kolača ide za našu eskurziju. Zahvalni smo i našim majkama i bakama koje su se potrudile napraviti kolače. Zahvalni smo i našim učiteljima, svim učenicima naše škole i njihovim roditeljima koji su omogućili da se skupi novac. Najljepše uspomena svima ostaju iz djetinjstva. Tako se i ja svake godine u jesen rado sjetim proslave Dana kruha i plodova zemlje i osjetim miris svježeg pečenog domaćeg kruha.

Nikol Čupić 7.a

DANI KRUHA I PLODOVA ZEMLJE

Dana 15. listopada, 2013. godine u našoj školi smo obilježili dane kruha. Program je započeo molitvom koju je vodio svećenik. Zatim su uslijedile prezentacije petih, šestih i osmih razreda. Prezentirali su uglavnom plodove zemlje koje nam je Bog dao. Nakon pjesme našeg školskog zbora svi smo se počastili u holu škole gdje su sedmi razredi pripremili kolače. Kolača i peciva je bilo toliko da nam je ostalo i za sljedeći dan. Hvala Bogu što nam je dao kruh i sve plodove zemlje.

Stanka Mujo 7.a

SUPER DAN

U petak 18.10.2013. nije bilo nastave jer smo obilježavali Dječji tjedan. Također smo igrali starinske igre.

Prvo smo u školskoj dvorani imali predavanje, odnosno u goste su nam došle tri bake i jedan djed. Oni su nam pričali kakvo je bilo njihove djetinjstvo i kako su išli u školu! Priča jedne bake jako me rastužila: njezino djetinjstvo bilo je jako, jako teško jer je njena obitelj bila veoma siromašna! No, vratimo se dobrim stvarima. Nakon predavanja imali smo marendu, a onda najbolji dio... igre na novom školskom igralištu! Pravile su se krpenjače, igralo se na lastike, vozile su se role... Ja sam vozila role i još su ih neke cure iz razreda vozile. Bilo je zakon, odlično!!! Učitelji su nam zadavali mnoge prepreke, no sve smo ih riješili bez problema. Također smo na kraju crtali kredama po igralištu. Bilo je tu svakakvih crteža: grbovi Hajsduka i Dinama, nogometno igralište, cvjetovi, leptirići...

Željela bih da svaki dan bude ovako zabavan i veseo. Dan je bio supeeer!

Marijana Đuka 4.b

RAZIGRANI PETAK

U petak je u našoj školi bilo jako zanimljivo. Nije bilo nastave pa nismo učili iz knjiga već iz priča djedova i baka koji su nam stigli u posjet. Pričali su nam o svom djetinjstvu i vremenima koja su zauvijek prošla, a njima su tako draga. Zatim smo izašli na školsko igralište i igrali se raznih igara. Igrali smo tako školice, boča, frnja te gadali obruč loptama krpenjačama. U tim igrama svi smo podjednako sudjelovali. Bili smo razigrani, veseli, sretni, umorni, žedni... Baš mi je taj petak u školi bio lijep jer dan je bio sunčan, a počinjao je i vikend.

Vlaho Bronzan 4.b

LIJEPO JE BITI DIJETE

Dječji tjedan je,
Djeca se vesele,
Skaču, viču i zabavljaju se.
Bake im peku kolače,
Dok mali Marko oblači hlače.
Mame ih šeću da baki
ne smetaju.
Sva djeca na svijetu
imaju ista prava:
igrati se, šaliti se, učiti
i odmarati se.

Paula Jakobović 4.a

DJEČJA RADOST

Dječja radost
Igra i prijateljstvo
Je nešto najljepše na svijetu.
Kako je lijepo
Čuti dječje glasove
Kako traže svoje spasove.
Djeca su najveće
Blago na svijetu

Nikol Šaćić, 4.a.

IGRA

Zove me prijateljica Kata
Koja živi oko rata.
Ona ima mačka Roba
Kojeg vidim krajikom oka.
Pošli smo u park
Gdje je bio Mark
Igrali smo se žmurice,
Mama nije dala lovice.
Kasnije smo pošli doma
Pa smo jeli soma.
Kad je došao tata
Išli smo po brata.

Josip Trković, 4.a

DJECA

Djeca se vole igrati lovice
Žmurice pa čak i pjevat brojalice
Vole jesti slatkiše
I boje se učitelja Miše.
Svatko se od njih zna zaljubiti
Pa čak nekad ljubav izgubiti.
Igraju se, jedu, skaču i plaču.
A nekad moraju napisat zadaću.
Sada neka svatko zna
Djeca su vam kao iz sna.

Karla Burđelez 4.a

**MALE PORUKE
ZA VELIKE**

ŽELIM:

DA NAS VOLE,
UVAŽAVAJU,
BRINU ZA NAS,
SLUŠAJU ŠTO IM
GOVORIMO.

MANJE NASILJA
MI VAS TREBAMO, DA
NAM POKAŽETE PRAVI
PUT! ČUVAJTE NAS!
POMOZITE DJECI KOJA
SU INVALIDI
POMOZITE NAM DA
SRETNO RASTEMO!

Stane Stanoš

ODRASLI PRONAĐITE
VIŠE VREMENA ZA NAS
MALE!!!
POMOZITE SIROMASIMA
I BUDITE POŠTENI PREMA
DJECI!

Luka Pulić

ČUVAJTE PRIRODU ZA NAS
DJECU

Ivan Klaić 4. b

ODRASLI, MAME I TATE
NEMOJTE PUŠITI, JER TO
SMETA DJECI I STARIJIM
OSOBAMA!

4.b

ZA RODITELJE

Molimo vas budite strpljivi
za nas. Pomozite nam oko
domaće zadaće i budite
dobri prema nama.

Poručila bih tati da se ranije
ustaje. Poručila bih mami da
se manje dere. Poručila bih
svim odraslim da naprave
dječje igralište i da čuvaju
okoliš.

Škartost, zavist, ljubomora...
To su nam najgori nepri-
jatelji! Odbacite te riječi i
uživajte u životu pomažući
drugima, a pogotovo djeci!

Marijana Đuka 4.b

MOLIM VAS POMOZITE
SIROMAŠNOJ DJECI! VI
IMATE SVE, A ONI
NEMAJU NIŠTA!

Ja bih poručila velikima da
se više igraju s djecom i da
nađu više vremena za djecu.
Djeca su na cesti! Usporite
prije škola!

Vlaho Bronzan

Ne bacajte smeće po prirodi.
Želim da se ne svađaju s
djecom i da ih ne udaraju.
Odrasli nemojte pušiti, piti,
drogirati se, psovati.

Pomozite bolesnima, djeci,
siromašnima i ljudima bez
doma.

HVALA

Poštujte sve naše odluke,
dok nas učite pouke!

Želim da me ne viču!

Da me poštuju!

Da me ne udaraju.

Da me vode u Dino park.

Da nas manje viču i slušaju
što im govorimo!

Želim da roditelji poštuju
moje pravo na igru,
prijatelje i slatkiše.

VOLIM VAS!

ZDRAVA ILI PRAVILNA PREHRANA

Zdrava ili pravilna prehrana je ona prehrana koja tijelu osigurava optimalan unos kalorija, vitamina, minerala i tekućine, te optimalan omjer bjelančevina, ugljikohidrata i masti, kako bi se osigurale potrebe organizma za gradivnim, energetske i zaštitnim tvarima.

Meso, riba, jaja i zamjenske namirnice poput graha i leće, sadrže proteine koji su nužni za rast i oporavak. Hrana bogata proteinima, posebno meso, također je bogat izvor željeza, selena, cinka i vitamina B.

Kako biste dodatno smanjili unos masnoća s proteinskih namirnica skinite npr. kožu s piletine, odrežite očite masnoće s crvenog mesa, janjetine, svinjetine i govedine, te koristite minimalno ulja za pripremu jela. Težite prema dva riblja obroka tjedno, jedan neka bude riba bogatija omega-3 masnim kiselinama, poput lososa, sardina i pastrve.

Hrana koja sadrži visoki postotak ugljikohidrata poput kruha, krumpira, riže i žitarica opskrbljuje nas energijom i važnim nutrijentima uključujući željezo i vitamin B.

Ove vrste namirnica trebale bi činiti trećinu ukupnog energetskog unosa. Važno je da birate nerafinirane koje su bogatije vlaknima. Zbog njih ćete se duže vremena osjećati siti i pomoći će vam kontrolirati glad.

Uravnotežena prehrana trebala bi sadržavati pet ugljikohidratnih porcija svaki dan.

Voće i povrće osigurava nam nužne nutrijente poput vitamina i minerala, te sadrže mnoge druge komponente koje se povezuju sa zdravom prehranom. Svi

bi trebali težiti povećanju udjela povrća i voća u prehrani, jer su bogati vodom i mogu vam pomoći kontrolirati unos kalorija.

Trebali biste osigurati pet porcija voća i povrća dnevno. Porcija teži oko 80 g i uključuje svježe, kuhano, smrznuto i sušeno voće i povrće, te prirodne sokove.

Hrana poput sira, jogurta i mlijeka važan je izvor kalcija, te ostalih minerala i vitamina. Birajte one proizvode s manjim udjelom masnoća. Trebali biste težiti prema tri porcije svakog dana.

ALI Slatkiši, grickalice i alkohol

Slatkiši obično sadrže i masnoće i šećere, a u ovu skupinu ubrajaju se čipsevi, kremasti namazi, kolači, biskviti, čokolade, slatki napitci, alkohol i sl.

Unos ovih namirnica trebali biste smanjiti na najmanju moguću razinu.

Možete:

- zamijeniti slatkiše voćem, grickalice sušenim voćem, slatke napitke voćnim sokom ili nezaslađenim čajem

Alkohol sadrži oko 7 kalorija po jednom gramu. Osim što dodajete kalorije u prehranu alkohol stimulira tek i može poremetiti zdrave prehranske navike.

Nekoliko riječi o soli

Više od polovice populacije unosi u organizam više soli od preporučene razine i dvaput više od količine koja nam je potrebna.

- Hranu pripremajte sa svježim namirnicama kad god je moguće
- Izbjegavajte zasoljene grickalice.

BRANJE LAVANDE

ZELENA ČISTKA

U sklopu globalnog pokreta *Let's do it! World Cleanup 2013.* u Hrvatskoj se po drugi puta provodi kampanja Zelena čistka jedan dan za čisti okoliš.

Kampanja ima za cilj podizanje svijesti građana Hrvatske o njihovoj ulozi u stvaranju i načinu odlaganja otpada te motiviranja i podizanja svijesti svih građana o važnosti očuvanja okoliša pri čemu svatko od nas ima svoju ulogu.

Senzibiliziranje djece i mladih na probleme u zaštiti okoliša i prirode su izuzetno važni. Učenici OŠ Gruda podijelili su se u tri grupe i sakupili smeće po cijelom mjestu.

eko odbor

OD BERBE DO ULJA

Prema nastavnom planu i programu, a vezano za nastavnu temu „Jesen u zavičaju“, dana 9. studenog 2012. učenici PŠ Pridvorje i PŠ Dubravka Osnovne škole Gruda posjetili su stoljetni maslinik dunda Nina Uroša u Lovornoj. Svojim vrijedim rukama sudjelovali smo u branju ovogodišnjeg bogatog uroda maslina. Organizirano je i natjecanje u berbi maslina, a žiri je izabrao pobjedničku ekipu: Ivo, Franjo, Hrvoje, Antun, Mihael i Matko koja je nagrađena .

Dana 14. studenog 2012. učenici PŠ Pridvorje i Dubravka imali su integrirani nastavni dan vezan za nastavnu jedinicu „Što ljudi rade u jesen u zavičaju“ u PŠ Dubravka. U sklopu tog integriranog dana učenici su otišli u uljaru gđin-a Cvijeta Đuke u Dubravci gdje su imali uvid u čitav proces dobivanja maslinovog ulja. Puno smo naučili, vidjeli stroj za mljevenje maslina, doživjeli cijeli proces od branja do dobivanja maslinovog ulja, probali maslinovo ulje, a usput smo se zabavili, nasmijali, natjecali, izigrali i nadasve uživali. Na kraju je svaki učenik u uljari tate Cvijeta dobio bočicu maslinovog ulja na poklon. Zahvaljujemo svima koji su sudjelovali u ovoj našoj akciji.

U ISTRAŽIVANJU FLORE KONAVALA

U sklopu trećeg tjedna botaničkih vrtova i arboretuma Hrvatske našu školu posjetili su prof.dr.sc. Nenad Jasprica i dr.sc. Katija Dolina iz Instituta za more i priobalje sveučilišta u Dubrovniku. Učenici 6. a razreda imali su priliku družiti se i saznati nešto više o flori Konavala. Na terenskoj nastavi vidjeli su u prirodi sve ono o čemu su učili tijekom cijele godine na satovima prirode. Najviše ih je razveselila spoznaja da na ovom području obitavaju neke vrste orhideja koje su zakonom zaštićene u Republici Hrvatskoj. Nadamo se ponovnom susretu sljedeće godine.

EKOLOŠKA PITANJA

OSVIJEŠTENOST LJUDI O SVOM OKOLIŠU
MI SMO SKORO ZAKASNILI DA POČNEMO SPAŠAVATI NAŠ PLANET DA NE

Koliko smo mi zapravo svjesni što radimo okolišu?

Danas je najveći problem _____

Tko nam maže oči da nemilosrdno crpimo i zagađujemo prirodu?

Što možemo učiniti, iako smo zakasnili?

Petar Gleđ, 7a

SUNČEVO ZRAČENJE

Što mislite, je li sunčevo zračenje opasno? Obrazložite.

Znate li na području koje države je najveće sunčevo zračenje?

Koje posljedice na tijelo ostavlja sunčevo zračenje?

Mislite li da nam razne kreme za sunčanje pomažu pri zaštiti od sunčevog zračenja?

Stanka Mujo, 7a.

OTAPANJE LEDA

Što biste učinili da se led otopi?

Kako biste spriječili otapanje leda na polovima?

Što ljudi rade da se led topi?

Što mislite, ima li opasnosti od toga?

Luka Prlenda, 7a.

PORAST RAZINE MORA

Koji je uzrok porasta razine mora?

Koliko bi mogla porasti razina mora do kraja 21. stoljeća?

Nikol Čupić, 7a.

Šalji odgovore na adresu skolskilst@net.hr

OBILJEŽEN DAN SJEĆANJA NA VUKOVAR

Područna škola Pridvorje obilježila je Dan sjećanja na Vukovar dana 18.11.2013. paljenjem svijeća za sve poginule u Vukovaru u Domovinskom ratu. Prigodnim porukama i crtežima učenici su zaželjeli da rata više nikad ne bude, da se Vukovar obnovi i da svi živimo u miru i sreći. I u matičnoj školi obilježena je tužna obljetnica pada Vukovara. Učenici su tijekom dana pričali o nevinim žrtvama rata, o hrabrim hrvatskim braniteljima i o stečenoj slobodi koja se krvlju branila. Paljenjem svijeća u večernjim satima oko križa i kroz mjesto Gruda odali su počast i zahvalnost svima onima koji su se izborili za slobodnu nam Hrvatsku.

18. STUDENI 1991.

PUT U VUKOVAR

Godine 1991. došlo je do otvorene agresije Srbije na Vukovar. Počela je bitka za Vukovar u kojoj su hrvatske snage branile grad protiv vojske JNA i Srba koji su imali golemu moć u ljudstvu i tehnici. Srpsko granatiranje je sravnilo grad sa zemljom. Nakon tri mjeseca borbe došao je dan kada je Vukovar pao u srpske ruke 18. studenog 1991.

Ove godine sam išla u sa svojom folklornom grupom u Vukovar. Pošto nikada nisam bila tamo bila sam jako uzbuđena i sretna što ću posjetiti herojski grad i to na njegovu obljetnicu. U našim konavoskim nošnjama smo se uputili iz Slavonske, Šumeća prema Vukovaru. U autobusu je kao i uvijek bilo veselo jer to su bili mladi od 10-30 godina. Nakon dva sata vožnje došli smo u Vukovar. Krenuli smo gradskim autobusima koji su na taj dan vozili besplatno i došli smo ispred Vukovarske bolnice. Krenuli smo u koloni od otprilike pet kilometara. Nije bilo baš lako u konavoskoj nošnji tako ići, ali mi smo svi imali želju i volju. U početku nisam ništa osjećala, zapravo nisam ni bila svjesna gdje sam, ali kada sam vidjela Vodotoranj i na njemu obješenu sliku Isusa na križu u tom trenutku sam se sjetila svih priča koje sam čula o Domovinskom ratu i kroz tijelo su mi prošli nekakvi trnci, neki čudan osjećaj je harao nada mnogom. Iako ja nisam bila u tom ratu, a niti u jednom drugom po pričama znam što se otprilike događalo. Nastavili smo dalje i došli pred velik broj bijelih križeva. Kada sam to vidjela kao da je cijeli svijet stao zagledala sam se par trenutaka u križeve i prvenstveno zahvalila Bogu što ja to nisam doživjela, ali kada vidim posljedice Domovinskog rata ne mogu vjerovati da ima tolike mržnje među ljudima.

U svakom slučaju bilo mi je lijepo u Vukovaru i htjela bih opet otići tamo jer stvarno vrijedi ma koliko dug put bio. Da se nikada ne zaboravi Vukovar 18. studenoga 1991.

Ana Švago 8.a

ZA VUKOVAR

KAD BIH IMALA KRILA
 ŽELIM LETJETI, ŽELIM KRILA
 ŽELIM BITI PTICA!
 LETIM SVE DO SVEMIRA.
 ŽELIM VIDJETI ZVIJEZDE KOJE NOĆU SJAJU:
 ŽELIM VIDJETI SUNCE KOJE LJUDE GRIJE:
 HOĆU LETJETI DO ZLOLOŠKOG VRTA
 HOĆU LETJET DO SLAVONSKOG BRODA!
 ZAMOLIT ĆU SVOJA KRILA DA ME ODVEDU I
 DO VUKOVARA, DA VIDIM VODOTORANJ
 BAŠ BI BILO LIJEPO IMATI KRILA,
 KAŽEM VAM SVIMA!!!

Marijana Đuka, 4.b.

MEĐUOPĆINSKI LIDRANO 2013.

Ovogodišnja međuopćinska smotra Lidrano održana je 5. veljače u Domu kulture u Cavtatu na kojoj su sudjelovale OŠ Župa, OŠ Gruda te OŠ Cavtat, koja je ovogodišnji domaćin. Na početku se svaka škola predstavila sa zanimljivim nastupima, a našu školu je predstavila Nikolina Rilović, učenica 8.a razreda pjesmom „Dat će nam Bog“. Učenici su pokazali svoj talent u 4 kategorije: pojedinačnim i grupnim nastupima te literalnim i novinarskim radovima. Naša škola se predstavila u sve 4 kategorije. U pojedinačnoj kategoriji nastupio je Petar Kolić s recitacijom *Balada iz predgrađa*, slavnog pjesnika Dobriše Cesarića. U grupnom nastupu pokazali su svoja glumačka umijeća učenici 7.a predstavom *Ljubavna pjesma*, te učenici 7.b razreda s njihovom predstavom *Sve zbog ljubavi*. U sljedeće dvije kategorije navodimo 4 rada „Svi naši –izmi“ Marta Šapro, „Konavoski vinograd“ Nikol Čupić, „Iznutra i izvana,“ Marija Vodopić i „Između dvaju modrina,“ Ivo Bronzan. A onda je slijedilo proglašenje. U pojedinačnim točkama naš Petar nije prošao, ali zato su učenici 7.b razreda bili prvoplasirani. Dalje, u literalim i novinarskim radovima prošla su 4 rada iz naše škole, a to su: Marta Šapro, Nikol Čupić, Marija Vodopić i Ivo Bronzan. Čestitamo učenicima koji su prošli na županijsku smotru Lidrana.

Petar Kolić, 8.b

SUSRET S KNJIŽEVNIKOM DUBRAVKOM JELAČIĆ BUŽINSKIM

U ponedjeljak, 21. listopada 2013. naša škola ugostila je poznatog hrvatskog književnika Dubravka Jelačića Bužinskog.

Pisac čije se knjige nalaze na popisu lektire učenika naše škole, dao je intervju mladim novinarima, te se tako vratio u svoje djetinjstvo i upoznao ih sa svojim radom i životom. Pričao je učenicima kako je njegova obitelj njegov najveći kritičar, kako je pisanje posao za strpljive i uporne, kako treba živjeti opažajući ljude oko sebe. Rekao je da ima puno književnih uzora, da je potrebno pročitati školsku lekturu i upoznati se s književnim velikanima. Pozvao je sve one koji u sebi imaju literarnu crtu da njeguju svoj talent i uporno rade na njemu.

Učenici sedmog razreda pozorno su slušali ovog duhovitog i omiljenog dječjeg pisca koji im se približio svojom jednostavnošću.

Intervju

1. Kakav ste đak bili?

Imao sam različite ocjene, Neke sam predmete posebno volio i imao sam odlične ocjene. Posebno sam volio Kemiju, a nisam bio posebno dobar u Hrvatskom.

2. Koliko ste knjiga napisali?

11 kazališnih drama, 6 knjiga 15 televizijskih drama i još koječega.

3. Koju ste prvu knjigu napisali i u čemu ste našli inspiraciju?

Zbirku priča, okus mesa. Počeo sam je pisati s 23 godine.

4. Koju vam je knjigu bilo najdraže napisati?

Ima nekih koje bi mogao opet na isti način napisati, a ima i nekih koje ne bih.

Hvala Vam i nanovo se našli u našoj školi!

Mia Deranja, 7a

MOJA BAKA

Moja baka zove se Kate. Ima naborano čelo, smeđu kosu i smeđe oči. Prema mojoj rodbini i obitelji gaji ljubav i najljepše osjećaje. Prema meni se odnosi isto tako, voli me, štiti od mame i tate kada učinim nešto što nisam trebala, ispunjava neke moje male želje. Ja se prema njoj odnosim s puno ljubavi i poštovanja, nastojim uživati u svakom trenutku provedenom u njenom društvu. U svakom događaju moja baka vidi nadu, i pozitivno razmišljanje. Vrijedna je, cijeni rad, ne voli ljenost i neurednost. Svima u obitelji pomaže koliko može. Nije stroga i bezobrazna, nego baš suprotno od toga. Svi je volimo i poštujemo. Ona je najbolja baka na svijetu i mi smo bogati jer je imamo.

Katarina Banac 6. a

JEDAN DAN U MOJOJ OBITELJI

Sveta Ana je dan na koji smo svi zajedno. To je kod nas krsno ime tj. taj se svetac slavi u našem selu. Dakle, 26. srpnja nam dolaze rođaci na večeru, a mi se cijeli dan spremamo za taj događaj. Mogu reći da smo onda svi ljudi, ali na kraju sve ispadne savršeno dobro.

Pripreme započinju dva dana ranije. Svi na poslu traže slobodno i to dobiju. Prvo pitanje je hrana. Djed, moji dundovi i tata žele juhu, lešadu, pečeno, kolače, voće... Ma kako bi se reklo „sve od A do Ž.“ Baka kaže da to nije potrebno te bude po njenom. To je pitanje riješeno. Slijedeće je pitanje tko će obavijestiti rodbinu. Za to je zadužen djed. Stolove postavljamo svi zajedno. Tu bude razbijenih tanjura, čaša... Tada se odrasli naljute i odvedu nas djecu gledati televizor dok oni ne završe posao. Onda je pitanje tko će ići na misu, a tko ostati kući pričekati goste. Baka uvijek kaže da će ona ostati, ali čim to kaže sva mala djeca žele biti s njom jer znaju da će moći rade što hoće, baka će sve dopustiti. Na kraju ipak svi pođemo. Kada dođemo doma počnu dolaziti gosti. Večera se posluži, malo se zapjeva, a oko ponoći se razilazimo. Sada moramo pokupiti sve suđe i oprati ga. Na kraju je sve izvršno prošlo uz male iskricе pri pripremanju.

Eto, što bi više duljila. To je jedan dan u mojoj veseloj obitelji.

Stanka Mujo 7.a

DJED

Ja imam djeda koji se zove Luka, a mi ga zovemo Vuko. On ima 88 godina. Ne čuje baš, ali dobro vidi. Prije godinu dana je vozio, ali ove godine je prestao. Vrlo je dobar i ja ga jako volim baš kao i on mene. Kada sam bio mali igrao sam s njim nogomet, pa me naučio neke udarce i trikove koje pamtim i koristim još danas. Sjećam se kako bi često došao kući iz škole, a mama i tata bi bili još na poslu, pa bi djed došao paziti na mene. Svaki mjesec još uvijek mi poklanja malo novaca od svoje mirovine da kupim sličice ili igračke koje me vesele. Nekad kada bi mama došla s posla i vidjela da nisam naučio, djed bi joj rekao da sam učio ili da smo cijelo vrijeme pričali pa nisam uspio učiti. Kada sam bio mali rado sam išao s djedom u voćnjak. Brali smo breskve, a zatim ih prevozili djedovim plavim kamionom koji mi se jako sviđao. Djed mi je dopuštao da se igram u njemu. Kad ga djed nije više mogao voziti bilo mi je jako žao, ali čuvat ću u mislima uspomene na te naše zajedničke vožnje.

Iako je djed jako star, sretan sam što još uvijek s njim mogu podijeliti priče, zajedničke uspomene, moju tugu i radost, a i dobiti kakav dobar savjet jer on je ipak proživio puno u životu i zna puno više nego ja.

Maroje Pišta 7.a

DODIR

Zar ne bi bilo lijepo da ljubav takne sve ljude svijeta? Pogotovo bogate kako bi među nama bilo manje gladne i nesretne djece. Više pravde za sve.

Kada bi svi imali malo više ljubavi za svoga bližnjega kao naš Sveti Otac Franjo. Isusov dodir je ljubav za vijekove. Trebali bi svi kleknuti ispod raspetog Isusa koji je zbog ljubavi za ljude živio i umro.

Gdje se sakrio čovjek? Gdje se sakrila dobrota?

Je li moguće da se izgubio Čovjek s velikim slovom č?

Povremeno je vidljiva ona dobrota koja se negdje sakrila, a sada tu i tamo iskoči na svijetlo dana. Treba našu pomoć da stalno sjaji kao sunce što obasjava dan i mjesec koji pokazuje put u noći.

Marija Nikoleta Đivanović,

RECEPT ZA PRAVO PRIJATELJSTVO

Potrebni sastojci : 5 dkg razumijevanja

1 dkg strpljivosti

10 dkg ljubavi

0 dkg ljubomore

do 8 dkg poštovanja

2-3 kapi tvrdoglavosti

Uputa za korištenje

U jednu posudu dobro umutiti: razumijevanje, strpljivost, ljubav i poštovanje. U drugu posudu dobro umutiti ljubomoru i tvrdoglavost. Nakon pola sata baćenja smjese, spojiti i peći na temperaturi 100 ° C do završetka osmog razreda. Ohlađeno poslužiti u srednjoj školi.

Prijatelji, dobar tek!

Lauren Baletić, 3.a

Izlet u Stari grad

Krećemo na još jedan izlet u Stari grad. U Gradu uvijek i uvijek možemo naći nešto novo, nešto što još nismo vidjeli. Tema današnjeg izleta je: „Vodovod kroz Konavle“ u Kneževu dvoru. Izložba je bla jako zanimljiva i poučna. Mogli smo saznati mnogo o prošlosti Konavala. Najzanimljivije to da je Konavle već od 10. stoljeća imaju vodovod, što su rijetki krajevi imali u to doba. Vodovod se kretao od Vodovađe do Epidaura, današnjeg Cavtata. Nakon izožbe krenuli smo u kino Sloboda gdje smo gledali zanimljivu proekciju filma Zemlja. Tema dokumentarnog filma je Žvotinjski svijet na planeti Zemlja u godini dana, tj. kroz četiri godišnja doba. Shvatili smo važnost čovjeka u očuvanju biljnog i životinjskog svijeta našeg planeta. I tako je prošao još jedan izlet u Stari grad.

MOJA MAMA

Danas opisujem svoju mamu. Ona je zaslužila puno više od običnog opisa, ali počnimo. Moja je mama niska i vitka. Ima dugu valovitu kosu koja je crna kao noć s par sijedih vlasi. Ima malene oči boje hrastova drva. Po njenom licu prosute su male pjegice kao zvijezde na nebu. Ima kristalno bijele zube koje pokazuje osmijehom. Na ušima nosi malene naušnice jer bi joj velike konavoske smetale u poslu. Ima hrapave duge ruke pune žuljeva od poslova koje radi. Često nosi stare šlape, hlače od dresa neku majicu, ali kada je pozovu na vjenčanje ili zabavu obuče prekrasnu zelenu haljinu pa joj mnogi zavide. Iako je ušla u četrdesetu ima više snage od mnoge današnje djece. Ne voli nered i živi po pravilu «tko ne radi ne treba ni jesti.» Iako mene i moje sestre ne tjera na neke velike poslove ponašanja je vrlo ozbiljna. Ponekad se dere na nas, a to je zato jer se brine o troje djece. Ima osjećaj za pravdu i uvijek ispravno odluči. Uz puno poslova ona uvijek nađe vremena za nas. Ne mogu ovdje napisati njezine mane jer je očito da ih nema. Tata možda zaradi novac, ali mama od tog novca napravi jela, odjeću, obuću i mnoge druge stvari. Eto to je moja mama, dobra kao kruh i brižna kao vučica pa vi odlučite je li ovaj opis dovoljna zahvala za sve što mi je učinila.

Ivan Miloglav 6.

MOJ DJED

Odlučila sam opisati djeda jer je on meni najdraži član obitelji. Jako ga volim. Zove se Maro i ima punih šezdeset sedam godina. Jako je dobar prema meni i uvijek me nasmijava i zato volim provoditi vrijeme s njim. On ima obrve guste poput šume i kosu poput stabla drveta. Mršav je kao čačkalica, i dobar kao kruh. U svom cijelom životu nisam upoznala vrjednijeg čovjeka od njega. Budi se vrlo rano pa pođe spremati drva za ogrjev. Svojim drhtavim rukama prenosi drva. Ponekad, iz šale, prestraši moju baku samo da se ja malo nasmijem. Uvijek me zabavlja i zato ga volim posjećivati. Prema meni nije nikada zločest niti strog, pa postoji još jedan razlog zašto ga toliko volim.

Iza kuće ima stado ovaca i oko dvadeset kokoši. Hrani ih i brine se za njih po cijele dane, baš kao i za nas. A ponekad, jako rijetko, se nakon napornog rada napokon odmara i gleda vijesti na televiziji.

Sigurna sam da mene moj djed najviše voli, zato jer se brine za mene i pazi me kao oči u glavi.

Petra Mazavac 6.a

LOZA

Tako lijepa stabljika, tako slatki plodovi i tako puno rada... Moja obitelj uzgaja lozu od davnih davnina. Čak se moj djed ne sjeća života bez loze. Naravno, danas nam to nije potrebno da bi preživjeli kao prije 70-ak godina. No ipak iz poštovanja prema predcima sačuvali smo taj jedinstveni plod.

U Konavlima kako u prošlosti, tako i danas živi uzrečica: „Nema kruha bez motike!“ Pričao mi je djed da je on sa svojim dundom „gonio“ grožđe u Župu dubrovačku. Kaže da je onaj koji je imao lozu bio bogat čovjek. Od grožđa se dobiva vino. Vino je napitak specifičnog okusa. Još u prošlosti jako važan, a danas jako cijenjen u svijetu i nagrađivan. Osim vina naši Konavljani uz lozu vezuju i tradicionalnu mantalu. Rijetke obitelji u Konavlima i danas prave mantalu iako će svaka starija Konavoka reći da je „mantala prvi konavoski kolač“ Ona se dobiva od mošta, pšeničnog brašna, šećera, klinčića i ostalih začina. Razlijeva se u posude te suši, a mali komadići iznose se pred goste u svečanim prilikama ukrešeni lovorovim listovima. U Konavlima se prije 50-ak godina grožđe mečilo nogama. Mlade djevojke bi bose ušle u bačvu punu grožđa i uz pjesmu, šale i veselje svojim nogama oslobađale slatki sok iz zrelih grozdova. Nisu naši stari rezali grožđe, oni su ga trgali jer nisu znali za škare, sve su radili rukama.

Neki su se običaji izgubili, neki još uvijek žive, ali ostaje loza kao sveta biljka Konavljanima i njihovoj djeci. Na nama je da pokušamo sačuvati tradiciju i nastavimo živjeti uz lozu jer ona je stabljika koja daje mnogo toga što je ljudima potrebno.

Stanka Mujo 7. a

TOLERANCIJA

Nismo svi jednaki. Volimo različite stvari. Ima nas različitih rasa i vjera. Govorimo različitim jezicima. Živimo u različitim kulturama. Jedino što nam je zajedničko je da živimo na istoj planeti, a da bi mogli živjeti zajedno moramo pomagati i poštovati jedni druge, a kad treba onda i biti tolerantan. Iako je biti prijatelj s onim koji voli iste stvari kao i ti. To što je netko drukčiji od nas ne znači da je manje vrijedan. Crvena je različita od plave, plava je različita od zelene, zelena je različita od žute. Koliko ima boja toliko ima i različitosti. Zato trebamo obojiti svijet svim bojama tolerancije.

Antonio Miljak 5.a

OBOJI SVIJET

Oboji svijet vjerom.
Vjera traži drugoga.
Bog je milostiv i uvijek je tu za
nas i danju i noću.
Uvijek kada ga trebam,
kada ga trebaš
Kada sam tužna i stetna,
Kada si tužan i sretan.
Nađi u drugome Njega, Prijatelja.

Danijela Žagar, 8. r.

OBOJIT ĆU SVIJET ŠARENIM BOJAMA TOLERANCIJE

Obojit ću svijet da bude plave boje
da uvijek uz nas mir i sreća stoje.
Dodati ću žute od sunca i zlata,
da nikad više ne bude rata,
zelenu i bijelu za cvjetne livade i jutra,
da svaki čovjek mirno živi sutra.
Crvenu za ljubav najbitniju sada
Da uvijek u svijetu tolerancija vlada.

Lara Nour 5.a

MOJA NAJDRAŽA KNJIGA

Moja najdraža knjiga je *Bajka o ribaru i ribici*. Jednoga dana ribar je uhvatio samo jednu ribicu, no ona nije obična već zlatna i može govoriti. Zamolila ga je da ju pusti jer da će dobiti otkup za nju. Njemu nije trebao nikakav otkup, već je ribicu samo vratio u more. On je taj događaj ispričao svojoj ženi. A ona se izderala i naljutila na njega kao nikada. Nije mogla pojmiti da nije uzeo otkupa za nju ili nešto zatražio. Pošao on na more i zove zlatnu ribicu. Zamolio ju je za novo korito. Kada se vratio ona se izderala na starca još više nego prije. Zapovijedila mu je da zamoli ribicu za kolibu i on to i učini. Vratio se i ugledao lijepu kolibu i ljutitu staricu. Ovoga puta je željela biti plemkinja do koljena. Zamoli on ribicu i dođe kod svoje starice, ali ovoga puta okićena i lijepa, a

iza nje veliki dvorac. Nakon nekoliko vremena poželi biti svemoguća kraljica. I to je postala, no imala je još jednu želju, postati vladarica svih mora i da joj je zlatna ribica tu kad poželi. Kada to čuje ribica samo pljusne repom i zaroni u duboko more. Vratio se on i ugleda onu istu staricu, a pokraj nje slomljeno korito.

Pouka priče je da ne smijemo nikad biti, ali ni postati bahati.

Ana Zglav 5.b

Paulina P.

Ta knjiga je dobra, zanimljiva. U toj knjizi djevojčica Paulina piše svoj dnevnik od početka do kraja školske godine. Paulini nisu htjeli kupiti računalo zato što im nije trebalo. Djed je Paulini kupio računalo i onda su se na njega redali svi i Paulini nisu dali pristupiti računalu. Meni se taj dio nije svidio, a ostala poglavlja su bila zanimljiva i smiješna. Paulina je dobra djevojčica.

Pouka: Ova priča poučava tome da moramo biti dobri, slušati odrasle, da je važno biti s obitelji, da se treba podijeliti s drugim sve što imamo.

Nikol Čupić 7.a

Moja najdraža knjiga je *Pinokio*, zato što je uzbudljiva i zabavna.

Najdraži dio moje najdraže knjige je kada su lukava lisica i lukavi mačak išli ukrasti Pinokijeve zlatnika.

Pouka: Nikada nemoj krasti.

Perica Arkulin, 5b

My best book is Pinokio. I would like this book because Pinokio goes in circus.

The head of story: Never tell a lie,

because you will have long nose.

Mia Deranja 7.a

Heidi

Moja najdraža knjiga je *Heidi*. Djevojčica Heidi kojoj su umrli roditelji dok je još bila mala. Tada ju je uzela neka žena i o njoj se brinula. Kada je djevojčica porasla ta žena ju je odvela kod djeda na planinu. Heidi je zavoljela planinu i htjela je ostati na planini kada je došla žena koja ju je htjela odvesti sa sobom u Francusku da upozna Klaru. Njoj je tamo bilo super, ali kada se morala vratiti na planinu htjela je da Klara ide s njom. Na kraju je Klara uz pomoć Heidi naučila hodati. Pouka priče je dobro se dobrim uvijek vraća.

Nika Mujo 5.b

Moja najdraža knjiga je *Heidi*. U knjizi Heidi me razveselilo što je Heidi prohodala. Klara je bila Heidina prijateljica i Heidi je pazila. Heidi je bila invalid. Pouka djela je da moramo pomagati invalidima.

Mateo Bušković 5.

Moja najdraža knjiga je *Vlak u snijegu*.

Vračali su se u selo. Snijeg je počeo padati. Zaglavili su. Draga se prehladila. Ugljena nije bilo. Otišli su spavati. Ujutro su se probudili i počeli rukama kopati po snijegu. Nekako su se probili kroz snijeg. Svi su bili presretni. Draga se oporavila. Vratili su se u selo. Roditelji su ih čekali.

Anamarija Đaja Katić 5.b

Moja najdraža knjiga je *Vlak u snijegu*. Ta knjiga je malo tužna i vesela. U njoj se radi o djeci koja idu svaki dan na pašu. Prije škole u zoru. Jednom su išli na izlet gdje se učitelj razbolio tu su obišli što su trebali. Kad su se vraćali zatekla ih je mećava snijega. Otkopavali su snijeg i sretno došli doma.

Pouka knjige je jači smo kad smo zajedno, kad se male ruke slože sve se može.

Mihaela Kuliš 5.b

Začarani zamak - puna je uzbudljivih događaja.

Pouka knjige: Sve što nam je potrebno možemo dobiti svojim trudom i naporom, a ne pomoću nekog čarobnog prstena.

Gospodin. i gđa. Madmasel su odlučili od prstena zatražiti da samo bude običan prsten koji će ih spajati zauvijek. Kad su to izrekli cijeli zamak je nestao osim jedne kule. To je značilo da su njihovi predci koristili čarobnim prstenom umjesto svojim naporom.

Stanka Mujo 7.a

Moj nadraži strip je *Zagor*. Od njega mogu naučiti puno poučnih stvari. Zagor je jako hrabar i pametan, spašava svakoga tko je u nevolji.

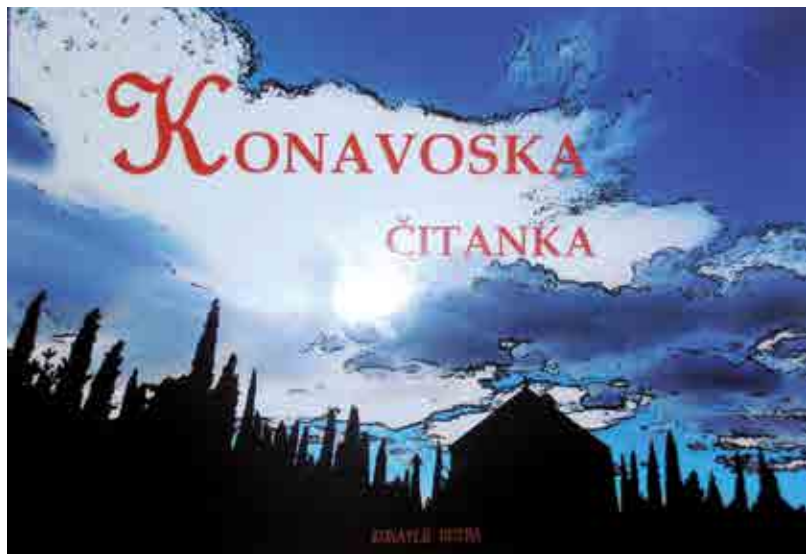
Pouka: Dobro uvijek pobjeđuje zlo.

Dario Trtoman 5.b

PREDSTAVLJENA „KONAVOSKA ČITANKA“

Na sv. Barbaru zaštitnicu konavoskih branitelja smo predstavili knjižicu Konavoska čitanka-zbornik dječjih radova na temu Domovinskog rata u Konavlima gledanog očima djece i svjedočanstava njihovih najbližih. U promociji Konavoske čitanke koju je vodila profesorica hrvatskog jezika Paulina Kisić Pendo, sudjelovali su i konavoski branitelji sudionici Domovinskoga rata, a ujedno i roditelji učenika naše škole Đuro Čučuk, Pero Kukuljica te branitelj i pisac Nikša Pendo.

Branitelji su govorili o svojim sjećanjima i iskustvima tijekom rata, zarobljeništvu i okupacije Konavala. U holu škole su izložene fotografije naše škole u ratu i ratne fotografije samog mjesta Konavale. Djeca su naša sadašnjost, ali i budućnost. Oni moraju znati što se događalo. Mi ih usmjeravamo da svojim poštenjem, znanjem i marljivošću grade pravedno i humano društvo jednakih mogućnosti za svakoga.

Naš školski prijatelj Petar Gled, učenik 7.r. prošle je školske godine proglašen naj čitateljem škole. Upoznajte toga jedinstvenog dječaka!

Petre, kada je počela tvoja velika ljubav prema knjizi?

Kad sam bio mali, tata mi je puno čitao te sam s vremenom razvio zanimanje za čitanje.

Koliko si knjiga prošle godine pročitao?

Zbrajajući knjige iz školske knjižnice i kućne dvanaest, i to bez lektirnih djela. Znači ukupno 21.

Koje teme i sadržaje najviše voliš čitati?

Najzanimljivije su mi povijesne knjige. Na satu povijesti često znam više podataka nego što ih je u udžbeniku. Rado čitam i knjige znanstvenog i pustolovnog

sadržaja. Znatizelja me tjera da čitam sve, ali radije biram ove teme.

Koju bi knjigu preporučio nama petasima? Zašto?

Ne bih nikome ništa sugerirao. Neka svatko čita što želi.

Ima onih koji su neodlučni i treba ih ohrabriti.

Neka svatko čita što želi.

Dobro. Hoćeš li nam reći koje knjige ne bi preporučio?

Da, knjige za mladež i ljubavne, npr. Zaljubljen do ušiju. Knjige s takvom temom ne volim.

Što si posljednje pročitao?

Putovanje u središte zemlje, J. Verna, engleska verzija

Koja ti je knjiga najdraža? Zašto? Robinsone Crusoe (to je i lektira za 6.r.). Nevjerojatan pustolovni roman!

Neobični događaji kojima je ispunjen život toga čovjeka nadilazi sve

što se ikada do tada znalo i teško da je život jednog čovjeka sadržava takvu raznolikost.

Ovo su riječi s korica jer moje riječi ne mogu opisati nevjerovatnost ove knjige.

Znamo da učenici danas ne vole čitati. Otkrij nam tajnu: kako uspiješ toliko čitati?

Zato što mi je većina knjiga jako zanimljiva i uvijek mogu nešto novo iz njih naučiti.

Intervju

I za kraj, što misliš, imaš li u školi dostojna protivnika u čitanju knjiga?

Možda i imam, ne znam, ali meni to ne smeta. Vidjet ćemo tko će ove godine ponijeti „titulu“ naj čitača, pa ćemo saznati.

Hvala, Petre! Želim ti da i u ovoj šk. god. budeš Naj čitatelj škole.

PETROVA PREPORUKA:

Ferenc Molnar
Junaci Pavlove ulice

Zanimljiva priča o dječacima koji se bore za svoj prostor za igru. Najmanji i najslabiji od svih postaje junak, njegova tužna sudbina svakoga će dirnuti.

Ana Zglav, 5.r.

Natjecanja na Hrvatskom katoličkom radiju „PAMETNA PITANJA ZA PAMETNE GLAVE“

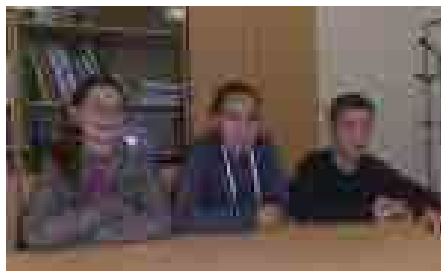
Naša škola se i ove godine odazvala pozivu na natjecanje u nagradnom kvizu Hrvatskog katoličkog radija za osnovnoškolce „Pametna pitanja za pametne glave“.

U kvizu sudjeluju učenici šestih razreda (po troje učenika čini ekipu škole), a natječu se u poznavanju Biblije, vjeronaučnog i općeg gradiva iz područja povijesti, geografije i književnosti. Našu ekipu čine: Marijana Bušković, Petra Mazavac, Ivan Miloglav i vjeroučitelj Danijel Holeš.

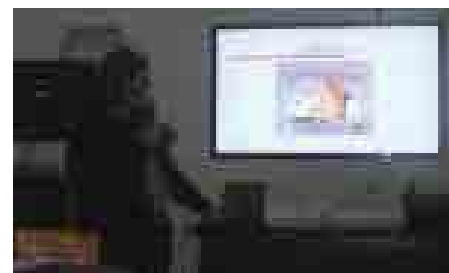
Dana, 20. studenoga u 11.00 održan je kviz „Pametna pitanja za pametne glave“ za učenike 6. razreda u organizaciji Hrvatskog katoličkog radija. Naša ekipa je pokazala

znanje, snalažljivost, brzinu, poznavanje i prožimanje gradiva. Pobjedili su s rezultatom 16:11. Ovom pobjedom ulaze u drugi krug natjecanja.

Čestitamo im i želimo puno uspjeha i ubuduće!!!

KAMPANJA Čitaj mi! NA GRUDI

U sklopu projekta nacionalne kampanje „Čitaj mi“ u petak, 25.10.2013. Društvo naša djeca Gruda, Matica hrvatska ogranak Konavle, Dječji vrtići Konavle, te Osnovne škole Gruda i Cavtat organizirali su predavanje „Rođeni za čitanje“ s predavačem prim. mr. sc. Marijom Radonić u kući Matice hrvatske na Grudi.

Odlazak u kino

U četvrtak, 14. studenoga učenici nižih razreda naše škole su sa svojim učiteljicama išli u Dubrovnik gledati film Šegrt Hlapić, prema istoimenom romanu Ivane Brlić-Mažuranić koji je po prvi put promoviran u hrvatskim kinima. Ekranizacija tog književnog klasika za djecu, film »Šegrt Hlapić« Silvija Petranovića je jedan od niza događaja kojima se ove godine obilježava stota obljetnica objavljivanja romana Ivane Brlić-Mažuranić »Čudnovate zgone šegrta Hlapića«. Film je pod preporukom Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta te Agencije za odgoj i obrazovanje. Učenici su se lijepo proveli i vratili na Grudu puni dojmova.

Obilježen Međunarodni dan djeteta

U OŠ Gruda u petak, 18. listopada 2013. nizom aktivnosti obilježili smo Međunarodni dan djeteta u sklopu proteklog Dječjeg tjedna.

U programu koji je osmišljen u suradnji s Društvom naša djeca i Dječjim vrtićem Gruda sudjelovali su svi učenici od 1. do 4. razreda te

djeca iz vrtića sa svojim tetama. U prvom dijelu programa pozvali smo naše bake i djedove da nam ispričaju neku zanimljivu priču iz djetinjstva ili nas pouče zanimljivim starim igrama, te kako im je bilo ići u školu. Tako smo od naših baka gđe. Luce Mazavac, gđe. Dragice Radonić, gđe. Ane Burđelez i djeda gospodina Iva Hanzijera čuli zanimljive i poučne događaje i priče iz njihovog djetinjstva. Priče o ne tako davnom, ali drugačijem djetinjstvu ispričale su i učiteljice Patricija Uroš

Pendo i Maja Bušković, te pročitale konavosku legendu o vilama u Sniježnici. Također u prvom dijelu programa zajedno s vjeroučiteljem izmollili smo molitvu za mir u svijetu i time se priključili velikoj svjetskoj molitvi za mir.

Drugi dio predviđen je bio za igru i zabavu na vanjskom školskom igralištu gdje su se djeca igrala starih zaboravljenih igara, uživala u rolanju i slikanju po asfaltu. Igra na frnja, na boča, preskakanje lastike, igra kaputa, namotavanja na rotelu te izrada krpenjača zaokupila je dječju pažnju, a vještinu rolanja pokazale su učenice trećih i četvrtih razreda. Ovako zanimljivo druženje završilo je oslikavanjem asfalta koji je na trenutak postao veselo dječje igralište prepuno zanimljivih crteža.

Akcija dobrovoljnog davanja krvi

Gradsko društvo Crvenog križa Dubrovnik organizira akciju dobrovoljnog davanja krvi u prostoru školske dvorane OŠ Gruda, u utorak, 15. listopada 2013. od 8 do 12 sati.

TKO MOŽE DAROVATI KRV?

Svaki zdravi čovjek u dobi od 18 do 65 godina života. Darivanje krvi je povlastica zdravih ljudi.

Svaki pet minuta
netko treba krv

Stigao i do nas Ruksak pun kulture

U četvrtak, 16. lipnja su u našoj područnoj školi Pridvorje i u matičnoj školi na Grudi održane radionice u sklopu programa Ruksak pun kulture u organizaciji Ministarstva kulture Republike Hrvatske. Na radionicama su aktivno sudjelovali učenici prvog, drugog i trećeg razreda. Cilj ovog programa je približiti kulturu i umjetnost djeci i razvijati njihovu kreativnost. Našu školu su posjetile voditeljica programa gospođa Maja Zrnčić i pripovjedačica bajki gospođa Jasna Held. Učenici su prvo slušali bajke koje je pripovijedala gospođa Held, a nakon toga su imali likovnu radionicu. Istočno od sunca – zapadno od mjeseca, program pripovijedanja bajki Jasne Held oduševio

je učenike. Koliko je bilo zanimljivo mogli smo vidjeti po pažnji učenika i njihovoj uključenosti u sam rad radionice.

MAŠKARE

Obilježen Dan škole

U ponedjeljak, 10. lipnja obilježili smo Dan škole kao projektni dan na temu „Živjeti zdravo“. Predavanje o zdravoj prehrani za učenike nižih razreda je održala nutricionistica Marija Vezilić iz Zavoda za javno zdravstvo. Učenici su zajedno s učiteljicama napravili od prirodnog materijala piramidu zdrave prehrane. Edukativno predavanje učenicima viših razreda na temu „Sigurnost na internetu“ su održali školska psihologinja i učitelj informatike. Ukazano im je na opasnosti dijeljenja osobnih informacija preko Facebooka i mobitela te na rasprostranjenost nasilja putem društvenih mreža. Potom su slijedila športska natjecanja u školskoj dvorani. Taj dan smo obilježili i ob-

navljanje statusa Eko škole. Već 4 godine Osnovna škola Gruda ima status Međunarodne Eko škole. Svake godine u školi se provode eko projekti kojima se ukazuje učenicima na važnost očuvanja zdravlja, okoliša i tradicijskih vrijednosti. Ovogodišnji izloženi školski projekti u holu škole su: Piramida zdrave prehrane, Izrada slikovnica, „Konavoska čitanka“ i „Stare ričete po konavoski“, 2. izdanje. Osim razgledavanja izložbe i prezentacija, moglo se uživati u prigodnom programu koji su pripremili učenici. Tako je prezentiran rad izvannastavnih aktivnosti – školski zbor, dramska, literarna, recitatorska i plesna skupina. Učenicima koji su se najviše istakli u svom radu ravnateljica je uručila priznanja, pohvalnice i nagrade.

Predstava za djecu nižih razreda

U našu školu stigao je autobus koji nas je proveo po cijeloj Hrvatskoj. Upoznali smo sve važnije znamenitosti i bogatstvo Lijepe Naše. Neka bude još takvih „putovanja“.

Vlaho Bronzan, 4.b

DA – NE PITALICA

1. Željezničkom prugom kroz Konavle, koja je završetak mreže uskotračne željeznice kroz BiH, izgrađena je početkom 20. stoljeća. Željeznica, konavoski Čiro je prometovala kroz Konavle sve do 1974. godine.

DA NE

4. Samostan u Pridvorju kojeg je sagradila Dubrovačka Republika u 15. stoljeću da bi bio duhovni i kulturni centar Konavala je posvećen svetom Antunu.

DA NE

2. Rijeka Ljuta koja se do sredine 20. stoljeća povremeno izlijevala iz korita i tako tokom zimskih mjeseci Konavosko polje pretvarala u jezero spada u grupu rijeka ponornica.

DA NE

5. Dubrovačka Malvasija čuvena sorta vinove loze od koje se radi vrhunsko konavosko bijelo vino se danas u svijetu uzgaja samo još u Kanarskom i Liparskom otočju i Sidgesu kraj Barcelone.

DA NE

3. Dan općine Konavle se slavi svake godine 22. listopada. To je godišnjica kojom se obilježava dan oslobođenja Konavala od JNA, okupatora iz BiH i Crne Gore.

DA NE

ODGOVORI: 1. Ne. Čiro je ukinut 1964. 2. Da. Ponor (vir) se nalazi na najnižoj točki Konavoskog polja u Popovićima. 3. Da. To je dan kada je Hrvatska vojska oslobodila Konavle. 4. Ne. Samostan u Pridvorju je posvećen svetom Vlahu, a svake godine se festa svetog Antuna obilježava 13. lipnja. 5. Da. Pretpostavlja se da su je po Mediteranu rasprostranili stari Grci.

MOZGALICE

1. Kada bismo mogli Sniježnicu uroniti u Jadransko more južno od Konavala, kolika bi bila visina kopna koje bi stršalo iznad razine mora?

2. Ako je organizirana svečanost otvaranja novoizgrađenog vodovoda na kojem su nazočni svi građani Epidaura, tko prvi u kantu naliti vodu?

3. Nastavi slijed: Košulja - Presomitača - Koret - _____

4. Kad se Jane avarti i uprti batalugu što će donjet doma?

5. Kako se zove konavoski poluotok koji je prevlakom vezan s ostatkom kopna?

Riječi zapisane u tablici su ispremještane. Prvo odgovorni riječ, a zatim igrom asocijacija odgonetni pojam.

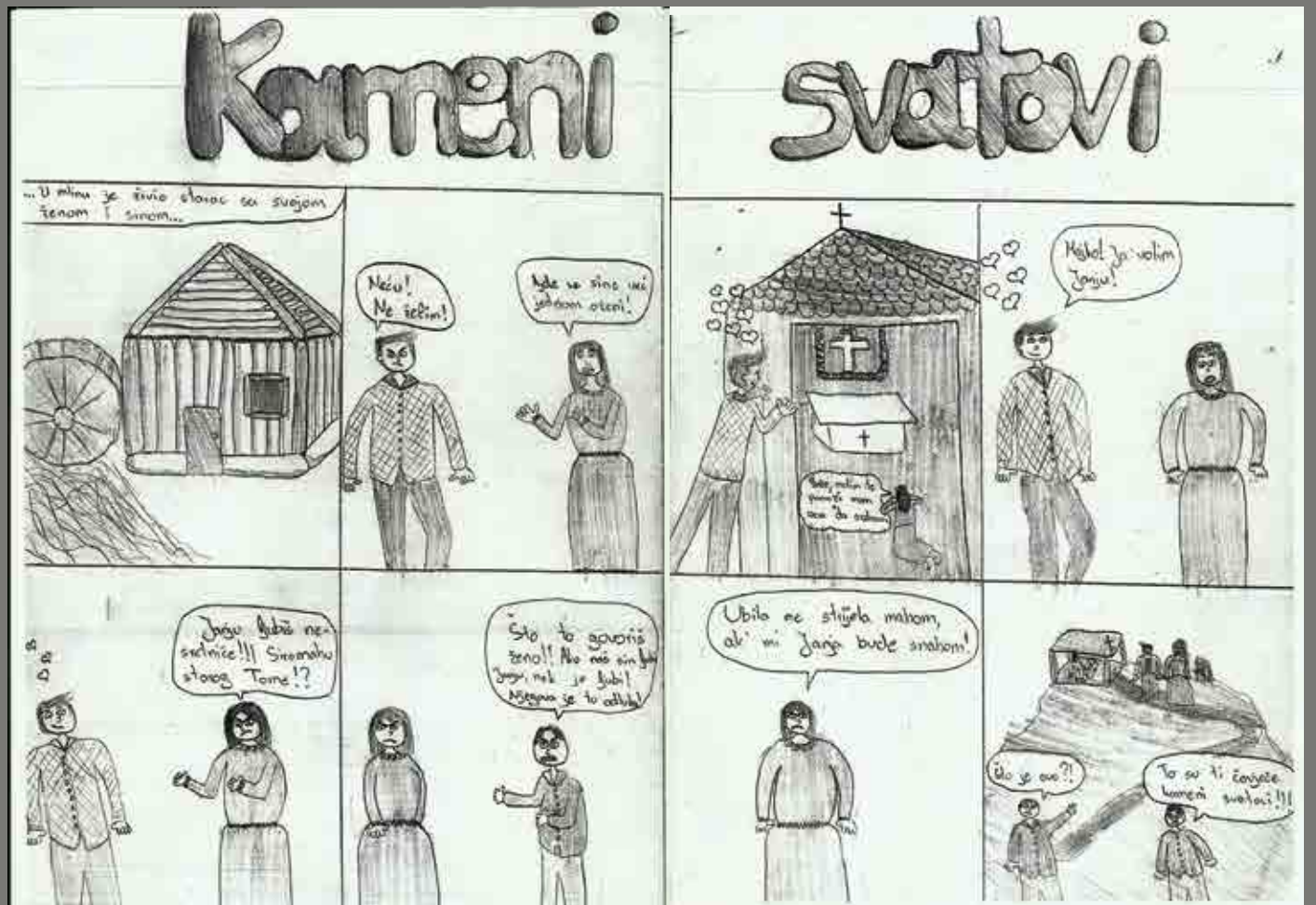
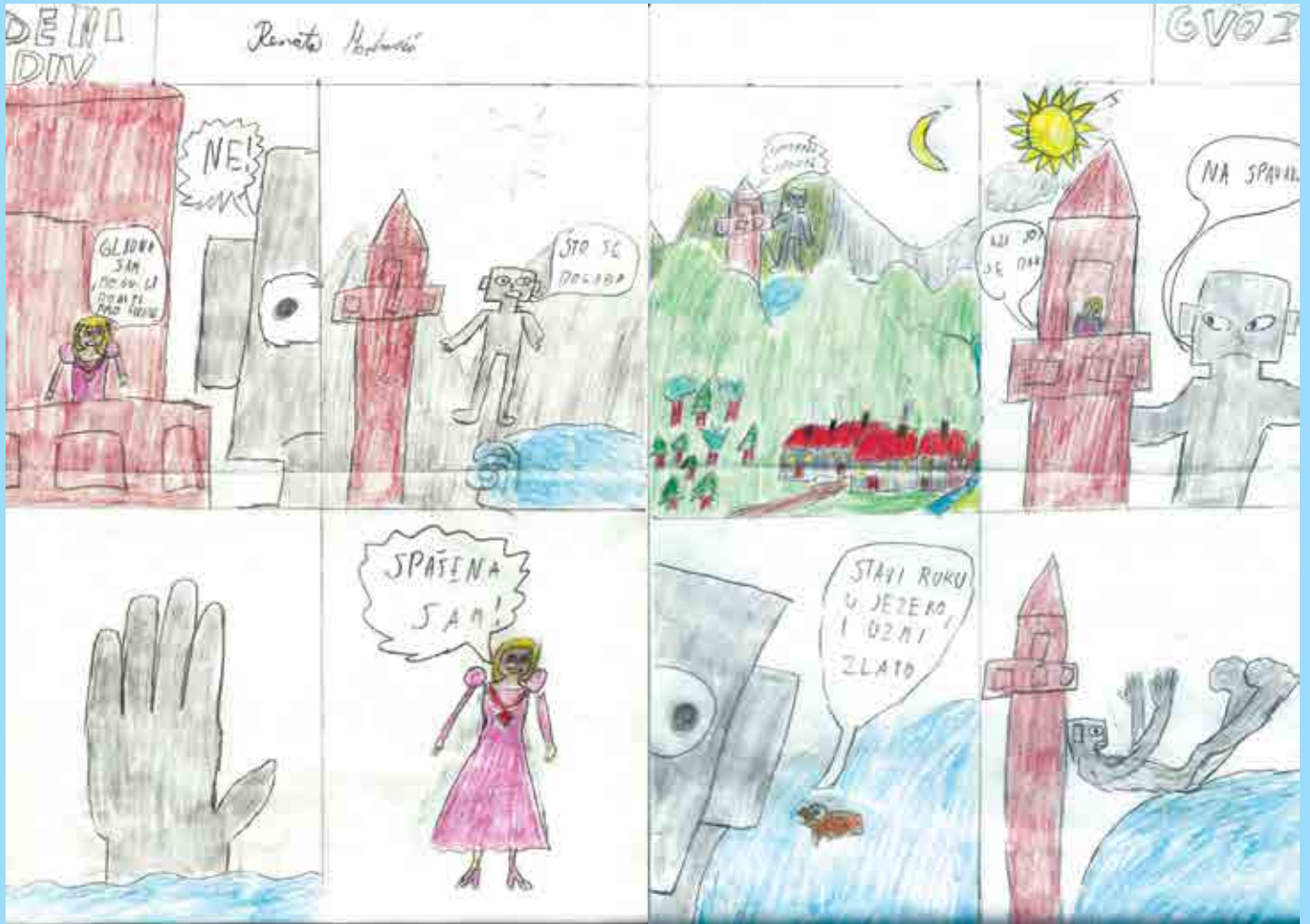
LUKA-	LOMIGA-	SOK-
SV. VANI-	PLAČO-	STALA-
POT-	PIK-	DORA-

ODGOVORI: 1 metar. Jer je dubina Jadranskog mora 1233 m, a visina Sniježnice 1234 m. 2. Lijepa Captislava. Prema legendi Captislava je čekajući vodu umrla od straha kad joj je bježeći ispred vode u njedra uskočio zelembač i tako se svečanost pretvorila u tragediju. 3. Gunjac Sve su to dijelovi gornje konavoske muške nošnje. 4. Vodu. Bataluga je drvena posuda za vodu koja bi se konopom pričvrstila za leđa (uprtila). 5. Rt Oštro. Makar, Konavljani cijeli otok zovu Prevlaka. Prevlaka je samo usko dio kopna koji povezuje poluotok s kopnom.

Prijedloge što promijeniti, dodati, oduzeti u „Tintiliniću“ šalžite na e-mail: skolskilst@net.hr

Školski list
Osnovne
škole Gruda